

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Jakub Ruml

Případ Dobbs a otázka existence ústavně zaručeného práva na interrupci v USA z historicko-tradičního pohledu

Diplomová práce

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Případ Dobbs a otázka existence ústavně zaručeného práva na interrupci v USA z historicko-tradičního pohledu*“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci, dne 28. června 2024

Jakub Ruml

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu své diplomové práce JUDr. PhDr. Stanislavu Balíkovi, Ph.D. za trpělivost, cenné rady, vstřícný přístup, připomínky a možnost s ním pracovat. Rovněž bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům za nekonečnou podporu a důvěru, že celé studium zvládnou a zdárně dotáhnou do konce.

Obsah

Seznam zkratek	6
Úvod	7
1 Problematika výkladu práva Nejvyšším soudem	8
1.1 Otázka kontroly ústavnosti.....	8
1.2 Madison vs Marbury.....	10
1.3 Shrnutí některých způsobů výkladu Ústavy	12
2 Čtrnáctý dodatek	16
2.1 Historické okolnosti.....	16
2.2 Význam klauzulí.....	17
2.3 Pohled Nejvyššího soudu na otázku práva na interrupci do roku 1973	19
3 Roe vs. Wade	21
3.1 Shrnutí případu Roe vs. Wade.....	21
3.2 Důsledky a reakce	24
4 Válka o Nejvyšší soud	26
4.1 První změny složení	26
4.2 Nominace Roberta Borka	27
4.3 Bushovy nominace	29
5 Planned Parenthood vs. Casey	30
5.1 Rozhodnutí Nejvyššího soudu	30
5.2 Pokračování války o Nejvyšší soud	32
6 Případ Dobbs v. Jackson Womens Health Organization	37
6.1 Argumentace Nejvyššího soudu.....	37
6.2 Test historie a tradice.....	39
6.3 Stare decisis	40
6.4 Dissent a vedlejší stanoviska	42
7 Jak to bude dál?	44
7.1 Zachování složení Nejvyššího soudu	44
7.2 Zachování politické síly stojící za Nejvyšším soudem.....	45
7.3 Otázka významu problematiky do budoucnosti	46
8 Závěr	48
9 Seznam použitých zdrojů	49

9.1	Monografie	49
9.2	Internetové zdroje	49
9.3	Rozhodnutí.....	57
9.4	Odkazy na instituce.....	58
9.5	Komentáře	58
9.6	Články v periodických.....	58
9.7	Zákony.....	58
Shrnutí.....		59
Seznam klíčových slov		60

Seznam zkratek

Casey – rozhodnutí *Planned Parenthood vs. Casey*, 505 U.S. 833 (1992)

ČR – Česká republika

Kongres – Sněmovna reprezentantů + Senát

Madison vs. Marbury – rozhodnutí *Marbury vs. Madison*, 5 US 137 (1803)

Nejvyšší soud – Nejvyšší soud USA

Prezident – Prezident USA

Případ Dobbs - *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, No. 19-1392

Roe – *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113 (1973)

Rovnostní klauzule – equal protection clause

Senát – Senát USA

USA – Spojené státy americké

Ústava – Ústava USA

Úvod

V souvislosti s novým rozhodnutím Nejvyššího soudu USA o otázce ústavně zaručeného práva na interrupci se u nás v novinách opět na předních stranách projevil tento v USA již několik generací trvající spor o to, co Ústava USA zaručuje jako právo a co již ne. Spolu s rozhodnutím Dobbs vs Jackson se přirozeně vyrojila řada otázek. Například proč tak Nejvyšší soud rozhodl, o co se opřel v rozhodnutí, jaké může mít rozhodnutí důsledky a jak tento již více než půl století trvající spor bude pokračovat. Nutnost vnímat rozhodnutí v kontextu předcházejícího vývoje sahající až stovky let do minulosti je při zodpovězení některých z těchto klíčových otázek naprosto zásadní. V rámci mého výzkumu se proto chci přesunout do právní minulosti USA a rozklíčovat některé důležité okolnosti, které vedly k tak klíčovému rozhodnutí. Smyslem diplomové práce je tedy podívat se na rozhodnutí Dobbs vs Jackson důkladněji, přiblížit spor především v historickém kontextu a zanalyzovat způsob na jehož základě Nejvyšší soud USA rozhodl tak, jak rozhodl.

Téma diplomové práce jsem si vybral, neboť mě vždy fascinovala míra emocí a politické tlaky, které se s touto otázkou táhnou generace do minulosti a stále to nevypadá, že by nim kdy měl být konec. Už při letném přečtení pár zpráv a událostí z domácí politiky USA, kterým se ani v našich médiích nedá vyhnout, si nelze nevšimnout, jak silně rezonuje téma federálního práva na interrupci mezi právními a politickými kruhy, ale i mezi laickou veřejností. Jakožto člověk, jenž je za Atlantikem plně oproštěn od důsledků těchto historických sporů a jehož se tyto spory nijak netýkají, hlásím se s čistým štítem a pln zvědavosti o své slovo. O slovo k vyjádření se a prozkoumání několika klíčových událostí, které nám daly možnost s lehkým údivem sledovat, jak se na druhé straně oceánu stabilita společnosti bortí pod palbou z této politické a právní války.

Mým cílem je zaměřit se především na stručný historický kontext dané problematiky a zanalyzovat klíčový 14. dodatek Ústavy USA (zvláště pak souvislosti jeho přijetí a původnímu smyslu). Důležitou součástí výzkumu bude pak klíčová otázka, zda právo na interrupci dle Ústavy USA splňuje test historie a tradice spolu s tím, nakolik je Nejvyšší soud při rozhodování vázán svým vytvořeným precedentem. Na závěr rovněž zkusím na základě několika právních a politických reálií odhadnout nejbližší vývoj problematiky a co můžeme očekávat jako další kapitolu tohoto patrně věčného sporu.

1 Problematika výkladu práva Nejvyšším soudem

1.1 Otázka kontroly ústavnosti

Popsat, zda, proč, jakým způsobem a na základě čeho, má Nejvyšší soud USA právo kontrolovat volenou legislativou vydané zákony, je práce, kterou se zabývají akademici nejen v USA již od přijetí Ústavy z roku 1789. Přesto je ale dle mého názoru nezbytné zde na začátku alespoň shrnout ta nejzákladnější fakta, neboť daná problematika s tématem velice úzce souvisí.

Článek III Ústavy USA ve dvou oddílech popisuje soudní moc jako důležitou třetí moc (vedle legislativy a exekutivy) ve státě. V prvním oddíle určuje jako nositele této moci Nejvyšší soud a ty nižší soudy, jež zřídí Kongres¹. Ve druhém oddíle pak Ústava sděluje, na jaké typy případů se soudní moc vztahuje, a rovněž je zde lehce zmíněna role Nejvyššího soudu jako prvo i druho stupňové instance². Co zde ale chybí je otázka pravomoci Nejvyššího soudu ve vztahu k možnosti kontrolovat zákony federální, i jednotlivých států, a rozhodovat o jejich souladu s Ústavou (neboli tzv. judicial review).

Fakt, že je soudcovská moc v USA považována za jednu z nejsilnějších na světě, je dnes již běžně přijímán a nikdo se nad ním ani moc nepodivuje, neboť tento fakt platí již od raných let devatenáctého století. Samotná fakticita však nemění nic na tom, že je až s podivem, jak snadno si Nejvyšší soud takovou moc na úkor ostatních dvou mocí ve státě osvojil. Tvůrci Ústavy tuto moc Nejvyššímu soudu Ústavou nedali³, věčná otázka ale zní, zdali si při ratifikacích Ústavy v jednotlivých třinácti původních státech byli zákonodárci vědomi, že jejich moc bude v řadě ohledů na úkor soudcovské moci citelně omezena. U tvůrců Ústavy samotných bylo názorů povícero.

Alexandr Hamilton ve svých Federalistických listech předpokládal, že možnost legislativní moci kontrolovat ústavnost svých vlastních zákonů je sice dle výkladu Ústavy patrně možná, avšak nepřirozená a že mnohem rozumnější je, aby ústavnost kontrolovaly soudy, čímž by držely legislativu v patřičných mezích⁴.

¹ U.S. Constitution, Article 3, Section 1.

² U.S. Constitution, Article 3, Section 2.

³ viz U.S. Constitution, Article 3

⁴ HAMILTON, Alexander; MADISON, James a JAY, John. *The federalist papers. Mentor book*. New York: New American Library, 1961, s. 467

Oproti tomu Thomas Jefferson, třetí americký prezident, byl po vzoru osvícence Jeana Jacquesa Rousseaua⁵ názoru, že nejdůležitější je suverenity lidu. Namítal, že kdyby Nejvyšší soud měl mít pravomoc kontrolovat ústavnost, Ústava by mu tuto pravomoc sama dala.⁶

Roku 1800 se konaly v USA prezidentské volby, kde proti sobě opět kandidovali John Adams (stávající prezident a představitel Federalistů) a Thomas Jefferson (vyzyvatel a představitel Republikánsko-demokratické koalice). Volby skončily tím, čemuž historikové říkají Republican Revolution a Thomas Jefferson drtivě zvítězil. Poslední slovo v ještě ne tak příliš rozvířeném sporu o kontrole ústavnosti měl ale Adams. Ke konci svého funkčního období jmenoval předsedou Nejvyššího soudu svého ministra zahraničí Johna Marshalla, a ten už se postaral, aby pravomoc kontrolovat ústavnost ležela výhradně na straně Nejvyššího soudu. Učinil tak v nejdůležitějším soudním rozhodnutím v historii USA, ve sporu jménem *Madison vs Marbury*⁷.

⁵ viz téměř použití principu „*the people are always right even when they are wrong*.“ JENKINSON, Clay S. *Thomas Jefferson and the Supreme Court* [online]. jeffersonhour.com/blog/, 17. února. 2016 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://jeffersonhour.com/blog/jeffersonandthesupremecourt>.

⁶ Ibid.

⁷ WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. [1. vyd. v ČR]. Přeložil Zdeněk MASOPUST. Praha: Victoria Publishing, 1995., 208 s.

1.2 Madison vs Marbury

Tradice odcházejících prezidentů na poslední chvíli prosadit co nejvíce svých politických cílů a využít do maxima svých prezidentských pravomocí platí nyní, platila v minulosti a se vší pravděpodobností bude platit i v budoucnu. Stačí vzpomenout na pokus odcházejícího prezidenta Miloše Zemana, jenž se pokusil jmenovat nového předsedu Ústavního soudu s platností v době prezidentského mandátu svého nástupce⁸, typické pak je všude po světě na poslední chvíli vydávané milosti a amnestie⁹.

Za jedno z nejagresivnějších dohánění svého mandátu se ale jistě dá považovat pokus poraženého a odcházejícího prezidenta Adamse, jenž takřka v posledních hodinách mandátu plnil místa soudců loajálními federalisty. Jmenoval dekrety 59 soudců a Johna Marshalla¹⁰ pověřil, aby je ověřil a doručil. John Marshall tak neučinil u všech a 17 jich nepředal, nechal je tedy na stole svému nástupci, Jamesi Madisonovi, aby je doručil on. James Madison, názorový oponent federalistů, tak samozřejmě učit nehodlal a chystal se s prezidentem Thomasem Jeffersonem na politickou pomstu této pro ně do nebe volající drzosti. William Marbury, jeden z federalistických soudců, jenž měl slíbené místo a měl dle jeho názoru být Madisonem jmenován, Jamese Madisona zažaloval s cílem vynutit si, aby nastupující administrativa jeho jmenování splnila.¹¹ O vynucení měl rozhodnout Nejvyšší soud pomocí příkazu writ, kterémuž tuto pravomoc dal Judiciary Act z roku 1789¹².

Jako předseda Nejvyššího soudu byl ale přes očividnou nelibost republikánů dosazen právě John Marshall, a ten, vědom si křehkosti své nově získané pozice, musel vymyslet způsob, jak citelně neoslabit Nejvyšší soud tím, že vyhoví Madisonovi, a zároveň příliš nerozlítí republikány tím, že rozhodne přímo proti nim. Bylo totiž zřejmé, že by v takovém případě patrně nastala možnost jeho odvolání (impeachmentu), neboť politickou moc po volbách 1800 drželi republikáni jak v exekutivě, tak i v Kongresu¹³.

⁸ ČTK. *Zeman o jmenování nového předsedy Ústavního soudu teprve rozhodne, čeká na analýzu* [online]. irozhlas.cz, 18. prosince 2022 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-ustavni-soud-analyza-jmenovani-predsedy-soudce-rychetsky_2212181221_pik.

⁹ Příkladem může být například milost odcházejícího prezidenta Václava Klause vyhlášená 1.1. 2013, viz DRTINA, Martin. VYDROVÁ, Martina. *Prezident Klaus vyhlásil částečnou amnestii. Osvobodí nejméně šest a půl tisíce vězňů* [online]. irozhlas.cz, 1. ledna 2013 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/prezident-klaus-vyhlasil-castecnou-amnestii-osvobodi-nejmene-sest-a-pul-tisice-veznu_201301011926_mvdydrova, velkou nevoli pak způsobilo například udělení 178 milostí poslední den v úřadu z pera odcházejícího prezidenta Billa Clintona, viz GOLDSTEIN, Amy. SCHMIDT, Susan. *Clinton Last-Day Clemency Benefits 176* [online]. washingtonpost.com, 21. ledna 2001 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2001/01/21/clintons-last-day-clemency-benefits-176/d7e3ed9b-853f-4cdd-a5d4-4f9037f832c3/>.

¹⁰ Tehdy ještě ve funkci „secretary of state“ což se dá v přeložit jako tajemník, ale význam je spíše ministr zahraničí

¹¹ WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. [1. vyd. v ČR]. Přeložil Zdeněk MASOPUST. Praha: Victoria Publishing, 1995., 208 s.

¹² The Judiciary Act of 1789, section 13

¹³ KUST, Jan. *Nejvyšší soud USA. Právo-edice pro právo a management*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2013. 192 s.

V případě *Marbury vs Madison* pak Marshall formuloval stanovisko, jenž mělo jednohlasnou podporu ostatních soudců Nejvyššího soudu, a jenž navždy změnilo historii ústavního práva. Marshall totiž rozhodl, že ačkoliv byl Madison povinen doručit jmenovací dekrety, Nejvyšší soud pomocí writu rozhodnout nemůže. Ústava USA, v článku III oddílu 2 přímo označuje Nejvyšší soud jako prvoinstanční orgán v určitých typech řízení, samotné řízení o writu však mezi ně nepatří, neboť tato pravomoc je dána Judiciary Actem z roku 1789, a ta je tudíž v rozporu s Ústavou. Nejvyšší soud tedy daná ustanovení zákona zrušil jako protiústavní, čímž si právě tuto pravomoc rozhodovat o ústavnosti sám poprvé jasně přisvojil¹⁴. Vznikl tak tedy kompromis, díky kterému Nejvyšší soud zažehnal potenciální ústavní krizi, uznal Marburymu nárok, ale nenařídil Madisonovi, aby dekrety doručil. Došlo k rozhodnutí, kdy „jedním dechem Marshall omezil a zároveň nebývale posílil pravomoci Nejvyššího soudu¹⁵“. Se vzniklým institutem Judicial Review se pak setkáváme doteď a výrazně zasahuje i do téma diplomové práce.

¹⁴ FLEMING, James E.; HARRIS, William F. a MURPHY, Walter F. *American constitutional interpretation*. Mineola: Foundation Press, 1986, 215 s

¹⁵ TRIBE, Laurence H. *American constitutional law*. 2nd ed. Mineola: Foundation Press, 1988. 26 s.

1.3 Shrnutí některých způsobů výkladu Ústavy

Ústava je účinná již od roku 1789, je tedy nejstarší ústavou na světě. Ač obsahuje mnohé, neobsahuje vše a i to, co obsahuje, je velmi často nejasné, příliš obecné a vede k moha různým dohadům o tom, co to vlastně znamená. Připočtěme k tomu fakt, že se Ústava jen velmi obtížně mění nebo upřesňuje¹⁶. Výklad Ústavy je pak činnost pro právní systém naprosto klíčová a vzhledem k tomu, že si monopol na tuto činnost přivlastnil Nejvyšší soud, je na místě se podívat, jakými metodami tak činí. Základní metody jsou originalismus, textualismus, literalismus, teorie živoucí ústavy a teorie původního záměru.

Originalismus

V současné době díky složení Nejvyššího soudu nejspíše převládající metoda¹⁷. Originalisté jsou toho názoru, že výklad ústavy by měl probíhat v souladu s původním významem a původním chápáním, je na místě spíše se zdržet dotváření práva, neboť výklad ústavy by měl být striktnější. Přísnější výklad ústavy pak má směřovat proti soudnímu aktivismu a možnosti soudů vykládat právo tak, jak potřebuje doba nebo jak by si třeba přála většina společnosti. Takový přístup by pak měl rozhodnutí vyčistit od osobních názorů a přání jednotlivých soudců. (Úsudek, nikoli vůle, jak pravil Alexandr Hamilton¹⁸). Kde nehovoří ústava, nehovoří ani soudci. Politická vůle by se pak měla prosazovat vůlí zákonodárců, nikoli nevolených soudců. Kritici originalismu pak tvrdí, že ač se originalisté dušují omezováním vlastních názorů při rozhodování, s velikou oblibou pak vykládají historické události a jevy tak, jak se jim to zrovna hodí a jak je to v souladu s jejich přesvědčením. Není náhoda, že originalisté bývají soudci spíše konzervativnější a jejich rozhodování pak místy zanechává pachut' toho, že si pokrytecky vykládají právo tak, jak se jim chce, jen se přitom odvolávají u výkladu původního chápání zrovna na to, co se jim hodí¹⁹.

Textualismus

Bývalý soudce Nejvyššího soudu Antonin Scalia a patrně nejznámější textualista za poslední dekády popsal textualistu jako toho, kdo se zabývá zásadně textem zákona, nikoli záměrem zákonodárce, přičemž výsledkem není pro všechny uspokojivý výsledek²⁰. Záměr zákonodárce je dle něj neurčitý

¹⁶ K takové změně je potřeba souhlasu dvou třetin členů Sněmovny reprezentantů a dvou třetin senátorů, nebo ratifikací alespoň tří čtvrtin států Unie, viz U.S. Constitution, Article V

¹⁷ 17 KAUFMAN, Whitley R.P. *The Supreme Court's originalists have taken over—here's how they interpret the Constitution* [online]. theconversation.com, 25. září 2023 [cit. 27. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://theconversation.com/the-supreme-courts-originalists-have-taken-over-heres-how-they-interpret-the-constitution-212241>.

¹⁸ HAMILTON, Alexander; MADISON, James a JAY, John. *The federalist papers. Mentor book*. New York: New American Library, 1961, s. 465

¹⁹ CHEMERINSKY, Erwin. *Even the Founders Didn't Believe in Originalism* [online]. theatlantic.com, 6. září 2022 [cit. 27. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2022/09/supreme-court-originalism-constitution-framers-judicial-review/671334/>.

²⁰ Použito například v úvodu jeho díla „Making Your Case“, cit.: „povinnost soudce dát textu přirozený význam, v celkovém kontextu, aniž by se bral příliš v potaz chtěný výsledek“ viz. SCALIA, Antonin, GARNER, Bryan A. *Making your case: the art of persuading judges*. St. Paul, Minn.: Thomson-West, c2008. s. xxii

a kdyby chtěl říci zákonem něco jiného, než co zákon říká, napsal by zákon jinak. Závazná jsou především slova zákona, nikoli slova poznámek zákonodárce. Význam slov je pak takový, jak by tomu slovu běžně rozuměla anglicky mluvící osoba žijící v době přijetí, opět je zde tedy dán důraz na původní význam, nikoli na význam, jaký by mohl být dnes. Textualismus je velice podobný originalismu, sám Scalia se považoval za stoupence obou teorií²¹. I kritika je pak velmi obdobná spočívající především v poukazování na to, že textualisté účelově vybírají slova a významy, které se jim zrovna hodí a nezabývají se významy, které se jim naopak nelíbí²².

Teorie původního záměru

Originalisty veskrze odmítaná teorie spočívající v kladení důrazu na subjektivní vůli historického zákonodárce, tedy na to, co chtěl svým zákonem prosadit. Při rozporu vůle zákonodárce a psaným textem je na místě se přiklonit k vůli zákonodárce. Hledá se záměr a ten se nemusí najít v textu zákona. Tzv original intent není příliš užívané, neboť jak by pravili kritici, záměr zákonodárců nemusí být stejný, každý mohl chtít zákonem prosadit něco jiného²³. Existují zákonodárci, kteří hlasovali pro zákon, aniž by tušili, co zákon znamená a následně se nechali slyšet, že kdyby to věděli, rozhodně pro něj nehlasovali²⁴. Navíc, legitimní otázka může i být, proč by měla být klíčová vůle historického zákonodárce, který mohl žít před stovkami let bez možných představ současné podoby společnosti, oproti vůli dnešních interpretů, kteří by zákon vyložili tak, jak by se v současné době hodilo.

Literalismus

Literalismus neboli strict constructionism je verze textualismu odmítající jakýkoli jiný výklad než výklad slov, a jako taková nemá příliš mnoho zastánců. Kritici velmi často upozorňují na absurdní závěry takového výkladu, například kdy žádný znamená vždy žádný, a tedy není možné udělat

²¹ BURLING, James. *What is the difference between originalism vs. textualism vs. Living constitutionalism?* [online]. pacifclegal.org, 27. dubna 2022 [cit. 27. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://pacifclegal.org/originalism-vs-textualism-vs-living-constitutionalism/>.

²² CHERMERINSKY, Erwin. *Even the Founders Didn't Believe in Originalism* [online]. theatlantic.com, 6. září 2022 [cit. 27. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2022/09/supreme-court-originalism-constitution-framers-judicial-review/671334/>.

²³ SCALIA, Antonin; WOOD, Gordon S.; TRIBE, Laurence H.; GLENDON, Mary Ann a DWORKIN, Ronald, GUTMANN, Amy (ed.). *A matter of interpretation: federal courts and the law*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1998. 17 s.

²⁴ viz příklad ze Senátu ČR, kdy mnozí senátoři při schvalování kandidátů na ÚS hlasovali pro Roberta Fremra, aby následně oznámili, že kdyby věděli jisté okolnosti, nikdy by pro něj nehlasovali, ŠAMANOVÁ, Dáša. *Senátoři si kvůli Fremrovi sypou popel na hlavu* [online]. novinky.cz, 15. srpna 2022 [cit. 27. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-senatori-si-kvuli-fremrovi-sypou-popel-na-hlavu-40440662>

žádnou výjimku²⁵. I takový textualista jako Scalia pravil, že sice lepší literalista, nežli ne textualista, ale i tak je pro textualistu nezbytné chápat význam slov s rozumem, tak, aby dával smysl²⁶.

Teorie živoucí ústavy

Tzv. living constitution je způsob výkladu, který kriticky hledí na původní významy ústavy a spíše hledá závěry přijatelné v současné době. Doba se mění, zvyky se mění, společnost se mění a význam ústavy, ještě když je to takto stěžejní dokument, by se měl měnit spolu s dobou²⁷. Proponenti argumentují, že i otcové zakladatelé si byli vědomi toho, že společnost se vyvíjí, a tedy vyvíjí se i právní systém²⁸. Co bylo dříve považováno za obvyklé, je dnes nepřijatelné, ústava by na to měla reagovat. Tato výkladová metoda je patrně největší zbraň soudního aktivismu, neboť právě aktivističtí soudci, tvrdící že jejich úlohou není jen právo hledat, ale i vytvářet, považují za nezbytné použít právo jako nástroj společenské změny. Kritici, především originalisté, poukazují zvláště na omezení systému vah mezi třemi moci ve státě, kdy právě jimi kritizovaný soudní aktivismus praktikující nevolenými soudci potlačuje zákonodárnou i výkonnou moc²⁹. Zároveň poukazují na důvěru v právo a předvídatelnost rozhodování. Když takto bylo rozhodnuto včera, může být jinak rozhodnuto dnes, a zítra zrovna jinak. Rozhodnutí v soudním aktivismu pak dle kritiků mnohdy stojí právě na osobních politických přesvědčení.

Co je právo, co právem není, co lze omezit, co nelze, co lze zakázat, co nelze povolit... Po staletí ústavní historie USA Nejvyšší soud svými rozhodnutími mění podobu nejmocnějšího státu na planetě. V rukou devíti nevolených soudců je pak osud země a stovek milionů lidí v ní žijících. A většinou záleží jen na tom, jaká výkladová metoda na Nejvyšším soudě převládá.

²⁵ Tímto přístupem byl například proslaven soudce Nejvyššího soudu Hugo Black (1886-1971), viz ROSEN, Jeffrey. *The Forgotten Formalist*. [online]. thenewrepublic.com, 5. prosince 1994 [cit. 29. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://newrepublic.com/article/73775/the-forgotten-formalist>.

²⁶ SCALIA, Antonin; WOOD, Gordon S.; TRIBE, Laurence H.; GLENDON, Mary Ann a DWORKIN, Ronald, GUTMANN, Amy (ed.). *A matter of interpretation: federal courts and the law*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1998. 23 s.

²⁷ Za jednoho z průkopníků teorie živoucí ústavy můžeme považovat prvního Afroameričana na Nejvyšším soudě, Thurgooda Marshalla (1908-1993), jenž ve svém kontroverzním projevu při dvoustém výročí vzniku Ústavy USA v roce 1987 navrhnul místo oslav Otců zakladatelů, oslavovat spíše ty, kteří se vzepřeli zastaralým konceptům v zájmu napravování příkoří, viz. SUNSTEIN, Cass, *Giving life to the Constitution* [online]. [inquirer.com](https://www.inquirer.com/philly/opinion/20150126_Giving_life_to_the_Constitution.html), 26. ledna 2015 [cit. 29. listopadu 2023]. Dostupné z: https://www.inquirer.com/philly/opinion/20150126_Giving_life_to_the_Constitution.html.

²⁸ Ač je Ronald Dworkin považován spíše za „abstraktního originalistu“, jeho názor na záměr otců zakladatelů bych přirovnal spíše k příznivcům teorie živoucí ústavy, cit. „Enlightenment statesmen were very unlikely to think that their own views represented the last word in moral progress“ viz. SCALIA, Antonin; WOOD, Gordon S.; TRIBE, Laurence H.; GLENDON, Mary Ann a DWORKIN, Ronald, GUTMANN, Amy (ed.). *A matter of interpretation: federal courts and the law*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1998. 124 s.

²⁹ SCALIA, Antonin; WOOD, Gordon S.; TRIBE, Laurence H.; GLENDON, Mary Ann a DWORKIN, Ronald, GUTMANN, Amy (ed.). *A matter of interpretation: federal courts and the law*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1998. 46 s.

Dekády trvající spor, mezi kdysi dominantními zastánci teorie živoucí ústavy a v současnosti převládajícími originalisty se snad nejvýrazněji projevuje právě v otázce ústavně zaručeného práva na interrupce. A v centru tohoto sporu je 14 dodatek Ústavy.

2 Čtrnáctý dodatek

2.1 Historické okolnosti

Senátem schválený 8.6. 1866, ratifikován 9.7. 1868, 14. dodatek Ústavy zaručil občanství všem osobám narozenými nebo naturalizovanými v USA a zároveň zajistil všem „rovnou zákonnou ochranu“³⁰

Jak z letopočtů vyplývá, 14. dodatek vznikl jako přirozený důsledek války Jihu proti Severu (1861-1865), kdy vítězný Sever, usilující o zachování Unie, porazil vzbouřené státy Konfederace, usilující o odtržení se od Unie. Klíčová otázka se pak po skončení války týkala především právní otázky otroků z řad černošského obyvatelstva, jichž bylo před válkou na Jihu čtyři miliony³¹ a kteří žili v nerovném postavení. 13. dodatkem bylo krátce po válce (ratifikován 6. 12. 1865) otroctví zrušeno a zakázáno po celé Unii, 15. dodatkem (ratifikován 3.2. 1870) bylo garantováno právo volit bez rozdílu barvy pleti. Tyto tři dodatky se nazývají podle období, kdy byly přijaty, jako tzv. rekonstrukční, a zjevně směřovaly pro zvýšení právní ochrany černošského obyvatelstva.

Od vzniku USA probíhal už mezi, veskrze otrokáři, Otcí zakladateli³² spor o otroctví a právní postavení černošského obyvatelstva. Spory kulminovaly hlavně mezi státy na severu Unie, kde některé státy otroctví zrušily, a státy na Jihu, kde pro agrární ekonomiku států byla otrocká práce nezbytná³³. Spory mezi státy měl urovnat tzv. Missourský kompromis z roku 1820, který zakázal otroctví na územích severně od 36 rovnoběžky, ale zároveň otroctví praktikované v Jižanských státech zůstalo platné³⁴. Otázka ovšem vznikla, jak to bude s právním stavem otroka, jenž uteče z jižanského státu do severního, kde bude otroctví zakázáno. Nejvyšší soud tuto problematiku rozhodl ve svém nejvíce kritizovaném rozhodnutí za dobu existence, v rozhodnutí Dred Scott vs. Sanford z roku 1857. Dred Scott, jako otrok, odešel se svým otrokářem, Johnem Stanfordem do státu Illinois, kde otroctví bylo zakázáno. Když se pak otrokář chtěl s otrokem vrátit, Dred Scott se soudil o to, že když ho zavedl otrokář na území, kde otroctví bylo zakázáno, přestal tím být otrokem a získal svobodu³⁵.

³⁰ (<https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/14th-amendment.htm>).

³¹ O'NEILL, Aaron. *Black and slave population of the United States from 1790 to 1880* [online]. statista.com, 21. června 2022[cit. 29. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1010169/black-and-slave-population-us-1790-1880/>.

³² Nejznámější příklad kritiky otroctví mezi Otcí zakladateli je patrně Thomas Paine, viz. TOUBA, Mariam. *Paine's Anti-Slavery Legacy* [online]. thomaspaine.org, říjen 2012 [cit. 29. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.thomaspaine.org/pages/resources/touba-paine-antislavery.html>.

³³ Pozn. toto dělení není úplně přesné, neboť otroctví probíhalo i v některých státech Unie za války Jihu proti Severu, říkalo se jim tzv. border states, viz. TAYLOR, Amy, M. *The Border States* [online]. nps.gov, 14. srpna 2017 [cit. 29. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.nps.gov/articles/the-border-states.htm>.

³⁴ <https://www.archives.gov/milestone-documents/missouri-compromise>

³⁵ WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. [1. vyd. v ČR]. Přeložil Zdeněk MASOPUST. Praha: Victoria Publishing, 1995., 209 s.

Nejvyšší soud ústy svého předsedy Rogera Taneyho rozhodnul, že se černoch nemůže stát občanem USA, otroci jsou v postavení majetku dle Ústavy a že Missourský kompromis je neústavní, neboť narušuje majetková práva těch, kteří otroky vlastní. (soud zde poprvé použil doktrínu substantive due process-zvláštní ochrana práv, jež nemohou být porušena státními zásahy třeba i za souhlasu společenské většiny)³⁶. Rozhodnutí, které mělo otázku otroctví navždy vyřešit však dosáhlo opačného efektu, kdy rozhodnutím proti sobě Nejvyšší soud poštlal velkou část společnosti, ztratil legitimitu, a umocnil vzestup odpůrce otroctví, Abrahama Lincolna. Dnes je pak Dred Scott shodně kritizován z pohledů všech výkladových metod.³⁷

Případ Dred Scott pak uspišil události vedoucí k válce k Jihu proti Severu, kdy pak vítězný Sever pomocí rekonstrukčních dodatků upravil postavení bývalých otroků, garantoval jim rovná práva³⁸ a rozhodnutí tím přišlo o právní relevanci.

Největší otázku však dodneška vyvolává především dvě klauzule 14. dodatku: rovná zákonná ochrana (tzv. equal protection clause) a klauzule o řádném soudním procesu (tzv. due process clause).

2.2 Význam klauzulí

Rovná zákonná ochrana neznamená, že by žádný zákon nesměl být diskriminační vůči některé skupině³⁹. Faktem je, že všechny zákony někoho diskriminují, tj. upřednostňují jednu skupinu občanů před jinou (pracující musí platit daně z příjmu, lidé páchající trestné činy mohou dostat tresty odnětí svobody, studenti do 26 let nemusí platit zdravotní pojištění, atd...), je pak na vládách, jaké typy diskriminace budou zákonné a jaké ne. Klauzule o rovnosti měla federální vládu i jednotlivé státy přinutit, aby diskriminační zákony byly přijaty s rozumem, dávaly smysl a měly legitimní důvod pro přijetí. Standard pro přijímání pak byl mnohem vyšší, když se diskriminace týkala osob historicky utlačovanými například typicky pro barvu pleti.⁴⁰

Klauzulí o řádném soudním procesu pak Nejvyšší soud přímo určité zásahy do práv občanů⁴¹ zakázal jako nepřipustné. Širším výkladem pak Nejvyšší soud začal pomocí této klauzule chránit i práva, která v Ústavě přímo chráněna nejsou.

³⁶ ŽENÍŠEK, Jaroslav. ČTRNÁCTÝ DODATEK ÚSTAVY USA A JEHO VÝKLAD Z POHLEDU HLAVNÍCH INTERPRETAČNÍCH METOD. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica* [online]. 2021, Vol 67 No 1, pp. 7-23, [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/cascislo/8903/Iurid_67_1.pdf

³⁷ Ibid.

³⁸ Pozn. aspoň teoreticky, stále zde byla otázka segregace a krátce po skončení rekonstrukce nastoupila éra Jim Crowa.

³⁹ FLEMING, James E.; HARRIS, William F. a MURPHY, Walter F. *American constitutional interpretation*. Mineola: Foundation Press, 1986, 737-738 s.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Pozn. Nejvyšší soud později vyjádřil v rozhodnutí Plyler v. Doe, 457 U.S. 202 (1982), že klauzule o řádném soudním procesu chrání i lidi v USA žijící nelegálně.

Krátce po válce Jihu proti Severu přiznal Nejvyšší soud na základě klauzule o řádném soudním procesu práva nejenom černochům na státní občanství proti akcím jednotlivým státům, ale i na soukromé vlastnictví. Dílčím výkladem pak výraz „No person shall be deprived“ – „žádná osoba nesmí být zbavena“ začal fungovat rovněž jako ochrana právnických osob, především v jejich právu na podnikání.⁴² Dekády Nejvyšší soud v tzv. Lochner éře⁴³ lavíroval mezi tím, jakou státní regulaci považovat za ústavní⁴⁴ **a jaká je naopak nepřípustná a neústavní**⁴⁵. Ve třicátých letech pak došlo k obratu, kdy si politika Franklina Delano Roosevelta ekonomických zásahů do ekonomiky pro ochranu obyvatelstva zmítaného ve Velké hospodářské krizi vynutila změnu kurzu Nejvyššího soudu a řadu rozhodnutí z Lochner éry (včetně právě Lochner rozhodnutí) Nejvyšší soud zrušil⁴⁶.

Po nástupu Earla Warrena (1953) na post předsedy Nejvyššího soudu se kurz Nejvyšší soudu opět změnil, tentokrát se zaměřil na vymezení vztahů mezi občanem a státem. Tzv. Warren Court pak výrazně rozšířil práva občanů (prohlásil v rozhodnutí *Brown v. Board of Education* (1954) segregaci za protiústavní⁴⁷) a mimo jiné omezil oblasti, do kterých mohl stát zasahovat (zakázal státům omezovat přístup k antikoncepci pro manželské páry v rozhodnutí *Griswold v. Connecticut*⁴⁸). Klauzule o řádném soudním procesu se tedy stala výrazným nástrojem pro definování, upřesňování a vytváření těch nejvýznamnějších v Ústavě nepsaných práv, které se Nejvyšší soud za práva rozhodl pokládat. Nejkontroverznější aplikace klauzule se ale stala v otázce práva na interrupci.

⁴² WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. [1. vyd. v ČR]. Přeložil Zdeněk MASOPUST. Praha: Victoria Publishing, 1995., 210 s.

⁴³ Lochner éra je pojmenována dle rozhodnutí *Lochner v. New York*, 198 U.S. 45 (1905), kterým Nejvyšší soud prohlásil za neústavní zákon státu New York omezující pracovní dobu zaměstnanců pekáren na 10 hodin denně. Důvod byl překročení ústavních limitů v neprospěch smluvní svobody. Jednalo se o jedno z prvních rozhodnutí, kde byl takový projev smluvní svobody prohlášen za chráněný klauzulí o řádném soudním procesu 14. dodatku, viz. KUST, Jan. *Nejvyšší soud USA. Právo-edice pro právo a management*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2013. 192-193 s.

⁴⁴ například předpis požadující zvýšení ochrany bezpečnosti na železnicích v rozhodnutí *Atchison, T. & S.F. R. Co. v. Matthews*, 174 U.S. 96 (1899)

⁴⁵ například federální zákon regulující dětskou práci v rozhodnutí *Hammer v. Dagenhart* 247 U.S. 251 (1918)).

⁴⁶ *West Coast Hotel Co. v. Parrish*, 300 U.S. 379 (1937)

⁴⁷ KUST, Jan. *Nejvyšší soud USA. Právo-edice pro právo a management*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2013. 278 s.

⁴⁸ *Griswold v. Connecticut*⁴⁸, 381 U.S. 479 (1965)

2.3 Pohled Nejvyššího soudu na otázku práva na interrupci do roku 1973

Dalo by se to napsat velice jednoduše. Do roku 1973 Nejvyšší soud právo na přerušení těhotenství nepovažoval za ústavně chráněné. Státy si otázku interrupcí upravovaly sami a Nejvyšší soud se zákony nezabýval, tj. ani nepotvrzoval, ani nerušil. S příchodem velice liberálního Warrenova soudu se však začaly objevovat známky toho, že by se dosavadní nezáměr Nejvyššího soudu o problematiku mohl změnit. Samotnému rozhodnutí *Roe vs Wade* z roku 1973 pak předcházelo několik jiných rozhodnutí, které nastínilo to, jak by Nejvyšší soud mohl na problematiku nahlížet.

V klíčovém rozhodnutí *Griswold vs Connecticut*⁴⁹, kdy Nejvyšší soud zrušil zákon státu Connecticut omezující prodej antikoncepce manželským párům, soud ústy soudce Williama Douglase proklamoval právo na soukromí, tady v tomto případě právo na manželské soukromí, jako součást Ústavy, neboť, ač se toto právo v Ústavě nevyskytuje, právo na soukromí je jednou z nepsaných záruk, majících v Ústavě své „polostíny“, pomáhající jim vdechnout „život a podstatu“⁵⁰. Skutečnost, že se jedná o právo, pak většina soudu dovodila z chápaného práva na soukromí ve věcech manželských, dlouho platícím ještě před vznikem Ústavy. Zákon státu Connecticut zasahoval do „oblasti chráněných svobod“, přičemž Nejvyšší soud namítal především jediným možným způsobem, jak tento zákon vymáhat, tj. „nechat policii na základě klepů prohledávat manželské ložnice při pátrání po známkách antikoncepcí“. Takový postup je zde nepřijatelný, neboť se jedná o velice intimní soukromou záležitost⁵¹.

Limitaci práva na soukromí v otázce antikoncepce jen na manželské páry pak Nejvyšší soud zrušil v rozhodnutí *Eisenstadt v. Baird* (1972), kdy ten samý autor Douglas pomocí klauzule o rovné zákonné ochraně dovodil, že není důvod, aby bylo ohledně antikoncepce s nemanželskými páry zacházeno jinak⁵².

Ústavní zrození práva na soukromí se samozřejmě neobešlo bez kritiky. Slavný je dissent soudce Pottera Stewarta v případě *Griswold*, kdy napsal, že ač je „zákon neskutečně hloupý a neefektivní, přesto není protiústavní“⁵³. Poté, co Senát prezidentu Nixonovi zamítl dva spíše konzervativnější

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ FLEMING, James E.; HARRIS, William F. a MURPHY, Walter F. *American constitutional interpretation*. Mineola: Foundation Press, 1986, 1109 s.

⁵¹ TRIBE, Laurence H. *American constitutional law*. 2nd ed. Mineola: Foundation Press, 1988. 1338 s.

⁵² TRIBE, Laurence H. *American constitutional law*. 2nd ed. Mineola: Foundation Press, 1988. 1339 s.

⁵³ ŽENÍŠEK, Jaroslav. ČTRNÁCTÝ DODATEK ÚSTAVY USA A JEHO VÝKLAD Z POHLEDU HLAVNÍCH INTERPRETAČNÍCH METOD. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica* [online]. 2021, Vol 67 No 1, pp. 7-23, [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/cascislo/8903/Iurid_67_1.pdf

kandidáty na soudce a on byl nucen nominovat liberálnější uchazeče⁵⁴, se ale Nejvyšší soud dál držel kurzu nastoleném v rozhodnutí Griswold.

V případě *United States v. Vuitch* (1971) Nejvyšší soud dovedl širokou interpretaci slova „zdraví“ a vztáhnul význam slova i na psychický stav⁵⁵. Milan Vuitch, odsouzený lékař z Washingtonu D.C. za provedení interrupce, argumentoval, že zákon, platící ve Washingtonu D.C. zakazující provádění interrupcí s výjimkou případů, kdy těhotenství ohrožuje život a zdraví matky, je příliš obecný, a že ohrožení zdraví matky může být i psychického rázu. Nejvyšší soud mu zde dal za pravdu a přiznal dle téhož zákona právo na interrupci i v důsledku ohrožení jak fyzického, tak mentálního zdraví⁵⁶. Odtud už zbýval jen krůček k jednomu z nejvíce kontroverzních rozhodnutí Nejvyššího soudu, rozhodnutí *Roe v. Wade*.

⁵⁴ WEAVER Jr., Warren. *Blackmun Approved, 94-0; Nixon Hails Vote by Senate* [online]. nytimes.com, 13. března 1970 [cit. 5. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1970/05/13/archives/blackmun-approved-940-nixon-hails-vote-by-senate-supreme-court.html>.

⁵⁵ Rozhodnutí *United States v. Vuitch*, 402 U.S. 62 (1971)

⁵⁶ GREENHOUSE, Linda. *Dr. Milan Vuitch, 78, Fighter for Abortion Rights* [online]. nytimes.com 11. dubna 1993 [cit. 5. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1993/04/11/obituaries/dr-milan-vuitch-78-fighter-for-abortion-rights.html>.

3 Roe vs. Wade

3.1 Shrnutí případu Roe vs. Wade

Případ Roe začíná v roce 1970, kdy texaská rezidentka Norma L. McCorvey zjistila, že je již potřetí (aniž by chtěla) těhotná. V tehdejším Texasu ale platil zákon, který zakazoval interrupce s jedinou výjimkou, a to povolení interrupce v případě ohrožení života matky. Pro těhotné, které nechtěly dítě, pak existovala jediná možnost, jak postoupit legální interrupci, a to odcestovat do některého státu, který interrupce povoloval. Norma L. McCorvey ale patřila k chudší části společnosti se závislostí na návykových látkách, což vylučovalo v důsledku nedostatku financí její možnost jít na interrupci do jiného státu. Vyhledaly ji tudíž advokátky hledající ideální příležitost, aby mohly zpochybnit ústavnost texaského zákona a nechat potvrdit právo na interrupci jako Ústavou chráněné. Ačkoli to z právního hlediska nehrálo roli, pro získání sympatií veřejnosti jistě prospělo tvrzení, že se Norma McCorvey stala těhotnou v důsledku znásilnění.⁵⁷ Právní zástupci pak podali u federálního soudu žalobu proti zástupci města Dallas, Henrymu Wadeovi a pro utajení skutečné identity žalobkyně pak bylo místo skutečného jména použito jméno Jane Roe.⁵⁸ Tímto vznikl spor, který se Nejvyšší soud rozhodl případ projednat a v roce 1973 rozhodnul.

Rozhodnutí sepsal soudce Harry Blackmun s tím, že celkově bylo přijato v poměru 7:2. Blackmun v první řadě zkoumal historický vývoj práv na interrupce a zašel až do dávného starověku, kdy poukazoval na přísné trestání interrupcí v časech Perské říše a velmi volnou úpravu v dobách starověkého Říma a Řecka, kdy například citoval historiky zpochybňující neotřesitelnost Hippokratovy přísahy⁵⁹ ve vztahu k provedení interrupce s tím, že i tehdy většina řeckých filozofů a lékařů neměla s interrupcemi žádný problém. Historickým zkoumáním původu omezování práv na interrupci v anglosaském obyčejovém právu („common law“) pak dospěl k závěru, že se postupem času v „common law“ vytvořil spíše názor, že provedení interrupce není přímo trestný čin. A jelikož se zákony platné v USA krátce po jejím vzniku v roce 1776 řídily převážně „common law“, dala se jako fakt, že se většina protipotratových zákonů objevila až v druhé polovině devatenáctého století, považovat skutečnost, že tehdy byly protipotratové zákony něco nového, co se spíše vymykalo historickému přístupu k interrupcím.⁶⁰

⁵⁷ WITCHEL, Alex. *AT HOME WITH: Norma McCorvey; Of Roe, Dreams And Choices* [online]. nytimes.com, 28. července 1994 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1994/07/28/garden/at-home-with-norma-mccorvey-of-roe-dreams-and-choices.html?pagewanted=all>.

⁵⁸ KUST, Jan. *Nejvyšší soud USA. Právo-edice pro právo a management*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2013. 192 s.

⁵⁹ („Nepodám nikomu smrtící lék, i kdybych o to byl požádán, ani nikomu nedám doporučení v tom smyslu; stejně tak nepodám ženě přípravek vedoucí k potratu“) Přel. FISHEROVÁ, S., in: Hippokratés, *Vybrané spisy* I, vyd. H. Bartoš. – S. Fischerová, Praha: OIKOYMENH 2012, str. 203-4.

⁶⁰ FLEMING, James E.; HARRIS, William F. a MURPHY, Walter F. *American constitutional interpretation*. Mineola: Foundation Press, 1986, 1110-1112 s.

Blackmun dále nalézal tři historické důvody, proč byly v druhé polovině 19. století ve většině států USA protipotrátové zákony přijaty.

Jako první důvod uvedl argument, že protipotrátové zákony sloužily jako nástroj zamezující nežádoucí sexuální styk (myšleno ve Viktoriánské éře patrně jako nezáměr na příliš volném sexuálním životě v rozporu s Viktoriánskou morálkou). Tímto argumentem se Blackmun rozhodl nijak nezabývat, neboť o sto let později v tehdejších reáliích období hippies a volnomyšlenkářství z 60. let šlo o zcela zastaralý koncept, který nemohl jako seriózní argument obstát.

Druhým argument uvedl jako strach o samotný postup interrupce, neboť v době přijímání zákonů byla při interrupcích vysoká úmrtnost. Stát tedy přijetím protipotrátového zákonem mohl argumentovat, že mu jde o zdraví osoby postupující interrupci. Blackmun ale zhodnotil, že takový argument může obstát maximálně do konce 40. let dvacátého století, neboť po této době již lékařská péče natolik pokročila, že není prakticky rozdíl mezi úmrtností při interrupci a při standardním porodu.

Třetí argument pak byl zájem státu na ochraně života dosud nenarozeného dítěte. Proti tomuto zájmu pak mohl být upřednostněn jediný zájem, a to na ochranu života těhotné, v důsledku čehož pak existovala poměrně častá výjimka ze zákazu interrupcí právě pro případ ohrožení života těhotné. Ochranu života nenarozeného jako zásadní zájem státu pak Blackmun zpochybnil jako legitimní ve srovnání s právem na soukromí ženy.⁶¹

Blackmun totiž v rozhodnutí argumentoval v duchu nastoleného trendu Nejvyššího soudu rozšiřovat katalog ústavně chráněných lidských práv odkazující na 14. dodatek Ústavy. Zde pak rozšířil právo na soukromí dovozeném na základě rozhodnutí *Griswold vs. Connecticut* i na právo těhotné rozhodnout o tom, jak naložit se svým těhotenstvím.

Otázku práv nenarozeného dítěte (v rozhodnutí nenarozené dítě označuje jako „potential human life“) dle jeho výkladu 14. dodatek neobsahuje a argumentací, že plod je osoba (neboli „person“ v jazyku dodatku) vyvrací. Ústava osoby nedefinuje a v žádné části Ústava nedává najevo, že by plod za „osobu“ považovala. Zákony někdy přiznávají nenarozenému dítěti určitá práva (typicky v případech dědictví), zásadně ale nabývají smyslu pouze narozením. Opět se tak Blackmun dostává k závěru, že Ústava, ani zákony, nepovažují plod za osobu, nýbrž přinejlepším jako maximálně potenciální osobu.

Argument státu na ochraně života plodu (neboli potential life) od početí pak neobstojí ve srovnání právě s právem na soukromí neboť „pouhým převzetím jedné teorie života nemůže stát Texas porušit práva těhotné ženy“⁶².

⁶¹ *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113 (1973)

⁶² FLEMING, James E.; HARRIS, William F. a MURPHY, Walter F. *American constitutional interpretation*. Mineola: Foundation Press, 1986, 1116-1117 s.

Přijaté rozhodnutí Roe vs. Wade pak vytvořilo při zkoumání zájmu státu na ochraně „potenciálního života“ rozdělení doby těhotenství na trimestry s tím, že u každého Nejvyšší soud rozhodl, jakým způsobem může stát svými zákony do práv těhotné v jednotlivých trimestrech zasahovat. Bezpodmínečně pak zakázal zásahy států během prvního trimestru, do cca 22 týdnů od početí, kdy je šance na „potential life“ nejvyšší a je zde patrně nejmenší zájem státu chránit budoucí život, který se zde nejméně jeví jako život v pravém smyslu. Ve druhém a třetím trimestru pak Nejvyšší soud dovolil státům zájem na ochraně života uplatňovat, ovšem ne v případech, kdy by byl život těhotné těhotenstvím ohrožen.⁶³

Dissentující soudci Byron White a pozdější předseda Nejvyššího soudu William Rehnquist ve dvou rozdílných disentech rozhodnutí velmi důrazně zkritizovali a vyslovili nesouhlas.

White svoji kritiku opřel především o kritiku rozhodnutí jako výtvaru v duchu soudního aktivismu, se kterým zásadně nesouhlasil. Porovnání nepříjemností těhotných ve srovnání s potenciálním životem patřilo dle jeho názoru voličům, nikoli soudní moci. Voliči jednotlivých států měli plné právo rozhodnout, k jaké teorii se přiklonit a jaké zákony ohledně interrupcí mít. „Neshledávám nic v jazyku nebo historii Ústavy, co by podporovalo závěr Soudu“. Dle jeho slov Nejvyšší soud prostě vynalezl nové ústavně chráněné právo pro těhotné, bez jakékoli legitimní autority, aby tak učinil a k tomu zrušil většinu úprav omezující provádění interrupcí (které v té době byly ve 44 státech Unie). Rozhodnutí přímo označuje jako příklad hrubého zásahu soudní moci („raw judicial power“), daleko přesahující legitimní soudní přezkum („judicial review“).⁶⁴

Rehnquist svoje odlišné stanovisko postavil spíše na kritice zapojení práva na soukromí a otázce, zda měl 14. dodatek toto právo upravovat. Dospěl k závěru, že ač sice 14. dodatek obsahuje jistá přímo nezmíněná práva, nechrání ale proti porušování absolutně, nýbrž je chrání pro porušování bez řádného soudního procesu (without due process). Rehnquist shledal, že takové porušení by zcela jistě mohla být zákonná úprava zakazující interrupci v případě ohrožení života těhotenstvím. Rozhodnout ale, že v prvním trimestru je bezpodmínečný zákaz omezení interrupcí, připomíná mnohem více úsudek zákonodárce, nikoli soudce. Argument ohledně ochrany potenciálního života má dle Rehnquista rozumný původ, je plně v souladu s Ústavou, oproti tomu je dle něj přinejlepším podivné řešit zrovna u těhotenství soukromí, neboť o soukromí se v důsledku mnoha zúčastněných lidí (především lékařů) o soukromí v pravém slova smyslu jednat ani nemůže. Stejně jako White argumentoval zpolitizováním rozhodnutí, kde pravomoc rozhodnout náleží voličům, nikoli soudu a že se jedná o jasný exces v doktríně soudního přezkumu.⁶⁵

⁶³ LIPTAK, Adam. *What did Roe v. Wade say?* [online]. nytimes, 1. prosince 2021 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2021/12/01/us/politics/roe-wade-supreme-court.html>

⁶⁴ FLEMING, James E.; HARRIS, William F. a MURPHY, Walter F. *American constitutional interpretation*. Mineola: Foundation Press, 1986, 1118 s.

⁶⁵ Ibid.

3.2 Důsledky a reakce

Norma McClovey interrupci, ohledně které se celý proces jednal, nestihla. Soud rozhodl až tři roky po jejím otěhotnění, do té doby se ji tedy narodila dcera, kterou dala k adopci. Její příběh byl ale i nadále zajímavý. Novináři ji v následujících letech vypátrali a sama Norma McClovey se stala jednou z nejviditelnějších tváří protipotratových hnutí. Pro zaryté odpůrce potratů pak představovala vynikající příklad někoho, kdo mohl litovat toho, že rozhodnutí Roe vs. Wade vzniklo právě na základě jejího podnětu. Po její smrti v roce 2017 se pak ale objevily informace, že Norma McClovey během svého protipotratového aktivismu nic nemyslela vážně a že celý její aktivismus byl postaven nikoli na osobním přesvědčení, ale na faktu, že dostala za svůj aktivismus zapláceno od náboženských skupin⁶⁶.

Normy se tedy rozhodnutí dotklo jinak, než by se dalo předpokládat. Později vzniklé kontroverze a důsledky by mohly dávat najevo, že už při svém vyhlášení muselo rozhodnutí způsobit velmi silné reakce a širokou podporu i nesouhlas, napříč celou společností. Vždyť před necelými dvaceti lety při obdobně dalekosáhlém rozhodnutí Brown vs. Board of Education, kdy Nejvyšší soud prohlásil rasovou segregaci za protiústavní, se přesně taková reakce stala. Roe vs. Wade ale bylo vyhlášeno v den úmrtí bývalého prezidenta Lyndona Johnsona, v době začátku druhého mandátu Richarda Nixona, na povrch začaly probublávat otázky později kulminující ve slavnou aféru Watergate, do toho stále ještě zuřila společností velice silně prožívaná válka ve Vietnamu. Rozhodnutí tedy nevyvolalo bezprostředně po vyhlášení ohromný zájem.⁶⁷

Důsledky práva na povolení interrupci se rovněž nezdály být tak rozsáhlé. Jistě, po uvolnění protipotratových zákonů v Kalifornii rukou guvernéra (a později velikého odpůrce rozhodnutí během svého prezidentského mandátu) Ronalda Reagana došlo k nárůstu provedení interrupcí, ve světle důsledků uvolňování protipotratových zákonů v jiných státech Unie šlo ale o výjimku⁶⁸. Veliké reakce ale vyvolal postupně potvrzovaný vysoký nárůst interrupcí v „Roe Americe“. Zatímco v roce 1973 bylo provedeno zhruba 600 tisíc legálních interrupcí, do konce dekády již byl

⁶⁶ HESSE, Monica. *Jane Roe, from Roe v. Wade, made a stunning deathbed confession. Now what?* [online]. washingtonpost.com, 20. května 2020 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/jane-roe-from-roe-v-wade-made-a-stunning-deathbed-confession-now-what/2020/05/20/fad9d296-9a09-11ea-89fd-28fb313d1886_story.html.

⁶⁷ KEANE, James, T. *What did 'America' have to say about Roe v. Wade in 1973?* [online]. americamagazine.org, 20. ledna 2023 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.americamagazine.org/politics-society/2023/01/20/roe-vs-wade-1973-america-magazine-244577>.

⁶⁸ HWANG, Kristen. *How California created the nation's easiest abortion access — and why it's going further* [online]. calmatters.org, 21. dubna 2022 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://calmatters.org/explainers/abortion-in-california-laws/>.

pravidelně počet více než dvojnásobný s tím, že americká míra interrupcí na počet obyvatel vysoce převyšovala většinu světa a například oproti evropským státům je doteď více než dvojnásobná⁶⁹. Do éry hippies, nespoutanosti, velikého rozšiřování lidských práv, nárustu levicového smýšlení, nárustu užívání drog, poklesu počtu náboženských vyznavačů, nové vlny feminismu, začátku nastolování pozitivní diskriminace, celkově éry velmi rozsáhlé kulturní, společenské a demografické proměny nastolené šedesátými léty, se přidala ještě éra uvolňování protipotrátových zákonů. A stejně jako i v předešlých případech ⁷⁰zde sehrál klíčovou roli Nejvyšší soud. Propotrátové rozhodnutí ale zároveň dalo konzervativním odpůrcům rychlých a širokých změn jednu z nejsilnějších zbraní v boji proti nově nastoleným pořádkům. Učinilo konečně z Nejvyššího soudu v očích společnosti klíčovou instituci, jejíž kontrola by byla dokázala efektivně zvrátit nastolené trendy. A konzervativci, stejně jako liberálové, upřeli k Nejvyššímu soudu svoji pozornost.

⁶⁹ DIAMANT, Jeff, MOHAMED, Besheer. LEPPERT, Rebecca. *What the data says about abortion in the U.S.* [online]. pewresearch.org, 25. března 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/03/25/what-the-data-says-about-abortion-in-the-us/>.

⁷⁰ Rozhodování v éře Warrenova soudu se dá snadno považovat za nejvíce zpolitizované a aktivistické, kdy Nejvyšší soud provedl rozsáhlé legislativní změny Ústavy. Vytvořil v Ústavě nezmíněné právo na soukromí, jenž pak Nejvyšší soud v následujících dekáдах rozšiřoval na další různá práva, zrušil státní zákony o volebních daních (které nebyly postaveny na rasové diskriminaci) kvůli rozporu s klauzulí equal protection (ačkoli 24. dodatek Ústavy jasně zakazuje volební daně jen ve federálních volbách), rozšířil katalog práv žalovaných v trestních řízeních, aj. Viz: BORK, Robert. *Amerika v pokušení*, The Free Press. A Division of Macmillan, Inc. (USA), přelož. JUDr. Zdeněk Masopust, VICTORIA PUBLISHING, a.s. 1993, 77-109 S.

4 Válka o Nejvyšší soud

4.1 První změny složení

Otázka složení Nejvyššího soudu se nestala klíčovou okamžitě. V roce 1975 byl po smrti jednoho ze sedmi podporovatelů rozhodnutí, nejdéle sloužícího soudce Williama Douglase⁷¹ republikánem a spíše konzervativním prezidentem Geraldem Fordem jmenován jako soudce John Paul Stevens. V krátké době dosti slabého mandátu Geralda Forda, nastupujícím po rezignaci Richarda Nixona v důsledky aféry Watergate, nebyl příliš prostor pro hledání kandidáta, jenž by proti rozhodnutí otevřeně brojil⁷². V prezidentských volbách v roce 1980 byla ale otázka složení Nejvyššího soudu klíčovou prioritou republikánského kandidáta na prezidenta Ronalda Reagana, čímž si získal podporu rozsáhlého konzervativního hnutí (religious right), které dokázalo bojem proti Roe vs. Wade hluboce zakořenit v americké politice. Ronald Reagan získal podporu největších organizací propagující právo na život⁷³ a na oplátku slíbil jmenovat tzv. pro life soudce. Po drtivém vítězství ve volbách pak samozřejmě vzniklo velké očekávání, kterak nový prezident pomocí jmenování konzervativnějších soudců pomůže změnit směřování Nejvyššího soudu. Příležitost získal hned po prvním půl roku mandátu, neboť se rozhodl odstoupit soudce Potter Stewart, spíše centristicky zaměřený soudce (například vydal dissent v rozhodnutí Griswold vs. Connecticut, ale naopak se podepsal pod Roe vs. Wade). Díky ostré kritice Nejvyššího soudu v případě Roe vs. Wade (označil rozhodnutí za nelegitimní a hrubé zneužití soudní moci), hlasité propagaci pro life názorů a otevřené podpoře pro life organizací, s jejichž představiteli se hned po inauguraci sešel v Bílém domě, vzešlo samozřejmě silné očekávání ze strany odpůrců Roe. O to větší byl pak mezi nimi šok, když se Ronald Reagan rozhodl jmenovat jako kandidáta Sandru O'Connor, vůbec první ženu, která se mohla stát soudkyní Nejvyššího soudu⁷⁴. V její historii jako zákonodárkyně a soudkyně Odvolacího soudu nenašli odpůrci potratů nic, co by uklidnilo jejich obavy, že se na Nejvyšší soud dostal po široké podpoře většiny zákonodárců někdo, kdo nesdílí jejich silné antipatie k Roe vs.

⁷¹ Jednoho z nejliberálnějších soudců v historii Nejvyššího soudu a autora rozhodnutí Griswold vs. Connecticut, viz. WASBY, Stephen, L. *He Shall Not Pass This Way Again: The Legacy of Justice William O. Douglas*. University of Pittsburgh Press, 1990, 4 s.

⁷² O'BRIEN, David, M. The Politics of Professionalism: President Gerald R. Ford's Appointment of Justice John Paul Stevens. ROZZEL, Mark, J. *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 21, No. 1, Presidential Greatness in Peace and in War (Winter, 1991), pp. 103-126

⁷³ Mezi nimi například Národní výbor pro právo na život a Pochod pro život. Stanovisko odpůrců práva na interrupce se pak dá nazvat pro-life. Proti nim stojí příznivci interrupcí, jejich stanovisko se dá nazvat pro-choice (pro osobní volbu)

⁷⁴ FLOWERS, Prudence. 'A Prolife Disaster': The Reagan Administration and the Nomination of Sandra Day O'Connor *Journal of Contemporary History*, 2018, Vol. 53, No. 2, pp. 391-414

Wade. Historie jim pak později dala z velké části za pravdu⁷⁵. První bitvu ve Válce o Nejvyšší soud tudíž odpůrci Roe prohráli.

4.2 Nominace Roberta Borka

Po svém znovuzvolení v roce 1984 dostal Ronald Reagan další příležitost zasáhnout do složení Nejvyššího soudu. I kvůli zkušenostem s při nejmenším velice chladným přijetím své první nominantky byly další dvě nominace jako na míru dělané pro to, aby uspokojily konzervativní voličstvo. V roce 1986 rezignoval předseda Nejvyššího soudu Warren Burger⁷⁶ (který oproti období předchůdce Earla Warrena soud sice umírnil v rozsahu, v jakém zanechával ve společnosti stopu, přesto se ale i on se podepsal pod Roe vs. Wade) a Ronald Reagan na jeho místo nominoval kandidáta, který snad nemohl odpůrcům Roe udělat větší radost. Nominoval na předsedu Nejvyššího soudu jeho zdaleka nejkonzervativnějšího člena a nejkonzervativnějšího soudce od prezidentování Franklina Delano Roosevelta, dissentujícího v Roe, Williama Rehnquista. Na Rehnquistovo místo poté jmenoval tvrdého odpůrce soudního aktivismu, věhlasného textualistu a otevřeného kritika Roe vs. Wade, legendárního Antonina Scaliu⁷⁷. Zdálo se, že proměna jeho složení mohla způsobit změnu postoje Nejvyššího soudu na práva interrupcí. A když odešel následující rok další soudce podepsaný pod rozhodnutím Roe, Lewis Powell, zdála se být šance na zvrácení Roe vysoká. Dosazením silně konzervativního nominanta Roberta Borka měl být osud Roe zpečetěn.

Bývalý předseda Nejvyššího soudu Burger se ohledně jeho nominace vyjádřil tak, že neexistuje nikdo, kdo by měl větší kvalifikaci k tomu stát se soudcem Nejvyššího soudu. Důrazný zastánce originalismu, člověk s neotřesitelnými názory na soudní rozhodování, přísný kritik soudního aktivismu, který se nebál své názory dát jasně najevo⁷⁸. Odpůrci Roe si nemohli přát v té době na soud nikoho lepšího. Příznivci Roe si ale toho taky byli vědomi a co následovalo, se stalo jedním z nejdůležitějších milníků ústavní historie.

⁷⁵ THOMAS, Evan. *How the Supreme Court Justice Sandra Day O'Connor Helped Preserve Abortion Rights* [online]. newyorker.com, 27. března 2019 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/how-the-supreme-court-justice-sandra-day-oconnor-helped-preserve-abortion-rights>.

⁷⁶ který oproti období předchůdce Earla Warrena soud sice umírnil v rozsahu, v jakém zanechával ve společnosti stopu, nicméně se se podepsal pod Roe vs. Wade

⁷⁷ BRISBIN, Richard, A. *Justice Antonin Scalia and the Conservative Revival*, The Johns Hopkins University Press, 1997, 59-61 s.

⁷⁸ BORK, Robert. *Amerika v pokušení*, The Free Press. A Division of Macmillan, Inc. (USA), přelož. JUDr. Zdeněk Masopust, VICTORIA PUBLISHING, a.s. 1993, 9-19 s.

Odpůrcům Borka hrály do karet především tři skutečnosti. Zaprvé, v roce 1986 ztratili Reaganovi republikáni kontrolu nad Senátem, institucí schvalující nominanty⁷⁹. Zadruhé, Borkova četná akademická činnost dávala jeho odpůrcům mnoho materiálu, který se dal použít pro kritiku. A zatřetí, vědomi si toho, že směřování Soudu je v sázce, podařilo se odpůrcům Borka zmobilizovat spřízněná média.⁸⁰

V televizích po celé zemi sledovaný proces nominace, kdy Robert Bork neochvějně seděl před justičním výborem Senátu, otevřeně diskutoval se senátory o své právním přístupu, obhajoval svou právní filozofii a s nebyvalou otevřeností argumentoval, kterak se nedomnívá, že je právo na soukromí zakotveno v Ústavě. Mediální kampaň, umocněná emotivními projevy senátora Teda Kennedyho útočícího na Borkovy názory i charakter⁸¹ spolu s nebyvale ostrým průběhem nominace řízeným předsedou výboru Joe Bidenem, slavila v Senátu úspěch⁸². Borkova nominace nebyla schválena a konzervativci si tím připsali patrně nejvíce hořkou porážku v bitvě o Nejvyšší soud. Stín hořkosti Borkovy nominace se i nadále táhne nad Nejvyšším soudem. Od té doby se neobjevil nominant na pozici soudce, který by své názory před justičním výborem otevřeně prezentoval. Cílem nominantů se pak k často veliké nelibosti stalo říkat o svém právním přesvědčení co nejméně. Nominace Roberta Borka nezanechala jen v oxfordském slovníku nové slovo⁸³, zanechala silnou pachut' k nominačnímu procesu, který se v následujících letech ještě minimálně dvakrát probudil.

Ronald Reagan udělal osudovou chybu, když nejmenoval Roberta Borka v době, kdy měl pod svou kontrolou Senát. Takhle si musel ještě projít další pokaženou nominací, když se jeho kandidát, Douglas Ginsburg, musel vzdát nominace po zprávě o užívání marihuany⁸⁴. Se schválením soudce

⁷⁹DIONNE JR, E. J. *ELECTIONS; DEMOCRATS GAIN CONTROL OF SENATE, DRAWING VOTES OF REAGAN'S BACKERS; CUOMO AND D'AMATO ARE EASY VICTORS; WHAT AWAITS CONGRESS; BROAD G.O.P. LOSSES* [online]. nytimes.com, 5. listopadu 1986 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1986/11/05/us/elections-democrats-gain-control-senate-drawing-votes-reagan-s-backers-cuomo-d>.

⁸⁰BORK, Robert. *Amerika v pokušení*, The Free Press. A Division of Macmillan, Inc. (USA), přelož. JUDr. Zdeněk Masopust, VICTORIA PUBLISHING, a.s. 1993, 283-306 s.

⁸¹BORK, Robert. *Amerika v pokušení*, The Free Press. A Division of Macmillan, Inc. (USA), přelož. JUDr. Zdeněk Masopust, VICTORIA PUBLISHING, a.s. 1993, 310 s.

⁸²FASSULIOTIS, Will. *The Borking of America: On the Failed Confirmation of Judge Robert Bork* [online]. lawweekly.org, 18. dubna 2019 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.lawweekly.org/col/2019/4/18/the-borking-of-america-on-the-failed-confirmation-of-judge-robert-bork>.

⁸³„to bork“ znamená obstruovat někoho, především z politických důvodů, tím, že je daný člověk systematicky pomlouván a hanoben viz. Ibid.

⁸⁴GERSTENZANG, James, TUMULTY, Karen. *Ginsburg Withdraws, Citing Furor Over Use of Marijuana: Court Nominee Urges Youths to Learn From His Mistake* [online]. latimes.com, 8. listopadu 1987 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1987-11-08-mn-21549-story.html>.

Anthonyho Kennedyho jako nového středového soudce⁸⁵ pak jeho vliv na Nejvyšší soud skončil, zřejmě ne tak, jak původně Reagan zamýšlel a jak svým voličům slíbil.

Éra republikánů v druhé půlce dvacátého století ale nekončila, po Reaganovi nastoupil George H. Bush. A v jeho období dostali konzervativci šanci Roe po dvou dekadách zrušit. Šance přišla ve sporu *Planned Parenthood vs. Casey*.

4.3 Bushovy nominace

V roce 1990 odešel do důchodu William Brennan, soudce sloužící ještě z Warrenova soudu, veliký liberál a přívrženec soudního aktivismu⁸⁶. Bush, možná z obav ohledně další třaskavé nominace, zvolil jako jeho nástupce Davida Soutera, soudce z New Hampshire, který byl v lecčems protiklad Roberta Borka. Příznivci i odpůrci Roe měli velmi málo podkladů, ze kterých by vyplývalo, jaký zastává Souter postoj k právu na interrupce. Pro liberály nebylo mnoho, co mohli kritizovat (kromě apriori domněnce z faktu, že ho jmenoval republikánský prezident), konzervativci byli naopak lehce zaskočení a v pozoru⁸⁷.

O rok později skončil Thurgood Marshall, první Afroameričan na Nejvyšším soudě a obecně považovaný za jednoho z nejvíce liberálních soudců, sloužící rovněž ještě z dob Warrenova soudu⁸⁸. Na jeho místo byl jmenován třiačtyřicetiletý Afroameričan Clarence Thomas, který se profiloval jako zanícený konzervativce. Jeho nominace se pak nesla v duchu zášti a hořkosti, neboť těsně před schválením byl otevřeně obviněn bývalou spolupracovnicí Anitou Hillovou ze sexuálního obtěžování. Další široce medializovaný proces nominace na Nejvyšší soud, tentokrát mnohem osobnějším, kdy se již příliš neřešilo právní smýšlení, ale skrze nařčení morálka a charakter. Clarence Thomas se nařčení bránil, emotivně hájil svůj charakter a nakonec byl, velmi těsně, schválen.⁸⁹ Nejliberálnějšího soudce tedy nahradil ten nejkonzervativnější⁹⁰, který zůstal soudcem Nejvyššího soudu i do doby psaní diplomové práce.

⁸⁵ BOMBOY, Scott. *How Justice Kennedy replaced Powell (and Bork) at the Court* [online]. constitutioncenter.org, 27. června 2018 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://constitutioncenter.org/blog/how-justice-kennedy-replaced-powell-and-bork-at-the-court>.

⁸⁶ BORK, Robert. *Amerika v pokušení*, The Free Press. A Division of Macmillan, Inc. (USA), přelož. JUDr. Zdeněk Masopust, VICTORIA PUBLISHING, a.s. 1993, 231-233 s.

⁸⁷ DEPARLE, Jason. *Souter Gives Little Comfort to Wary Conservatives* [online]. nytimes.com, 17. září 1990 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1990/09/17/us/souter-gives-little-comfort-to-wary-conservatives.html>.

⁸⁸ Marshall byl především veliký podporovatel teorie živoucí ústavy a soudního aktivismu, viz. SMENTKOWSKI, Brian, P. *The Great Dissenter, Thurgood Marshall* [online]. britannica.com, 20. ledna 2024 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Thurgood-Marshall>.

⁸⁹ SIGELMAN, Lee, TODD, James, S. Clarence Thomas, Black Pluralism, and Civil Rights Policy. *Political Science Quarterly*, 1992, Vol. 107, No. 2, 231-248 s.

⁹⁰ ROBIN, Corey. *Clarence Thomas's Radical Vision Of Race* [online]. newyorker.com, 10. září 2019 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/culture/essay/clarence-thomass-radical-vision-of-race>.

5 Planned Parenthood vs. Casey

5.1 Rozhodnutí Nejvyššího soudu

Roe vs. Wade debatu o interrupcích neutišilo, právě naopak. Jelikož se zákony 48 států Unie staly po Roe neplatné, řada států začala přijímat nové zákony, které interrupce stěžovaly. Jedním z příkladů bylo přijetí protipotratového zákona z roku 1982 v Pennsylvánii, jehož součástí byly následující ustanovení: informovaný souhlas ženy s interrupcí, povinný souhlas rodiče těhotné, pakliže byla nezletilá (plus výjimky), písemný souhlas manžela těhotné, speciální požadavky klinik provádějících interrupce a popis lékařské pohotovosti, kdy by mohli být požadavky pro podstoupení interrupce zmírněny⁹¹. Organizace Planned Parenthood, jejíž činnost spočívá v propagaci práva na interrupce, zákon zažalovala.⁹²

Když se tedy blížilo rozhodnutí soudu v případě Planned Parenthood vs. Casey, mohli být odpůrci Roe optimističtí.

Osm soudců Nejvyššího soudu bylo jmenováno republikánskými prezidenty, Byron White, jmenován demokratickým prezidentem Johnnem Kennedym byl v případě Roe dissentující. Navíc od roku 1973 jmenovali soudce Nejvyššího soudu pouze republikánští prezidenti. Šest soudců, kteří hlasovali pro Roe, bylo vyměněno. Osud Roe tedy vypadal po dvou dekadách naplněn.

Pro odpůrce potratů ale přišel ohromný šok. Trojice republikány jmenovaných soudců Sandra o Connor, David Souter a Anthony Kennedy vytvořila nečekané stanovisko, ke kterému se připojil i autor Roe Harry Blackmun a liberální soudce John Paul Stevens. Nejvyšší soud těsnou většinou podpořil čtyři z pěti klíčových pasáží zákona, které chtěli žalobci prohlásit za neústavní (za neústavní prohlásil pouze část ohledně souhlasu otce s interrupcí), zrušil trimestrální dělení a Roe vs. Wade potvrdil jako platný precedent.⁹³

Hlavní změnou bylo tedy upřesnění Roe. Soud například potvrdil, že právní úprava, která pro ženy představuje zásadní překážku k provedení interrupce je v rozporu s ústavně garantovaným právem na interrupci, dovozeném z práva na soukromí. Trimestrální rámec byl jako příliš rigidní zrušen a Soud se přitom odvolal na pokroky medicíny, kdy se již nedalo úspěšně argumentovat dobou, kdy plod dokázal přežít mimo tělo matky, čistě jako dobou posledního trimestru.⁹⁴

Argumentace trojice soudců byla dosti alibistická. Hlavní argument spočíval především v tom, že je třeba ctít zásadu stare decisis-zrušení Roe by dle soudu vyvolalo velkou nevoli společnosti a

⁹¹ Pennsylvania Abortion Control Act of 1982

⁹² KUST, Jan. *Nejvyšší soud USA. Právo-edice pro právo a management*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2013. 106 s.

⁹³ Ibid,

⁹⁴ Planned Parenthood v. Casey, 505 U.S. 833 (1992)

v rámci zachování legitimacy soudu bylo lepší se schovat za tvrzení, že celostátní debata ohledně práva na interrupce byla vyhlášením Roe urovnána.⁹⁵

Antonin Scalia si v jednom ze svých nejostřejších a nejkousavějších dissentů nebral s rozhodnutím servítky. Důrazně poukázal na alibismus soudců, kteří se dle něj ani nepokoušeli obhájit argumentaci Roe, když se schovali za doktrínu *stare decisis*. Roe dle Scalii debatu o interrupcích neurovnalo, zapříčinilo pravý opak a otázku práva na interrupce posunulo ze státní úrovně na tu národní. Přímě prohlásil za *orwellianské* tvrzení, že by Roe mohlo být příkladem státnického kompromisu nad tolik rozdělující otázkou. Roe způsobila na národní úrovni potratový a protipotratový lobbing, hluboké rozdělení ve společnosti či potratové pochody na Kongres. Samotný strach Nejvyššího soudu o svoji legitimitu pak dělá Nejvyšší soud tím spíše nelegitimní, neboť se z důvodů obav přestává řídit právem a Ústavou, nýbrž politickou poptávkou. Roe přilil pouze olej do ohně, požár vášně ohledně diskuze o právech na interrupce určitě neuhasil.⁹⁶

Planned Parenthood vs Casey byla patrně nejvíce hořkou porážkou odpůrců interrupcí od chvíle vyhlášení Roe. Zbytek devadesátých let pro ně nebyl o moc lepších. Prezidenta George Bushe sr. nahradil po jednom období Bill Clinton, jehož středová pozice k interrupcím na zásadě „*rare, safe and legal*“ získala širokou podporu většiny populace⁹⁷. V prvním období Billa Clintona byl autor Roe Harry Blackmun nahrazen liberálním Stephenem Breyerem⁹⁸ a dissentuujícího soudce z *Roe vs. Wade*, Byrona Whita, nahradila lidskoprávní aktivistka a bojovnice za práva žen, Ruth Bader Ginsburg⁹⁹. Šance na zrušení Roe tedy znatelně poklesly.

⁹⁵RING, Kevin, A. *Scalia dissents*. Regnery Publishing, Inc, 2004, 113-135 s.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ FLANAGAN, Caitlin. *Losing the Rare in 'Safe, Legal, and Rare'* [online]. atlantic.com, 6. prosince 2019 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/12/the-brilliance-of-safe-legal-and-rare/603151/>.

⁹⁸ HOWE, Amy. *Stephen Breyer, pragmatic liberal, will retire at end of term* [online]., scotusblog.com, 26. ledna 2022 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.scotusblog.com/2022/01/stephen-breyer-pragmatic-liberal-will-retire-at-end-of-term/>.

⁹⁹ GREENHOUSE, Linda. *Senate, 96-3, Easily Affirms Judge Ginsburg as a Justice* [online]. nytimes.com, 4. srpna 1993 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1993/08/04/us/senate-96-3-easily-affirms-judge-ginsburg-as-a-justice.html>.

5.2 Pokračování války o Nejvyšší soud

Mezi lety 1994 až 2005 zůstalo složení Rehnquistova soudu stejné a postupně se vytvořily dva poměrně stabilní bloky. Tříčlenný blok konzervativců složený z Williama Rehnquista, Antonina Scalií a Clarence Thomase a čtyřčlenný blok liberálů složený z John Paul Stevense, Ruth Bader Ginsburgové, Stephena Breyera a Davida Soutera¹⁰⁰, s tím, že soudci Anthony Kennedy a Sandra O Connor byli středoví soudci, kteří v jistých případech hlasovali s konzervativci (například Sandra O Connor spolu s konzervativci dissentovala v případě vyvlastnění vládou pro komerční účely Kelo v. City of New London, kde se soudce Anthony přidal k liberálům¹⁰¹, oba pak hlasovali spolu s konzervativci ve věci volebního sčítání hlasů na Floridě v rozhodnutí Bush vs Gore¹⁰²).

Planned Parenthood vs. Casey nebylo zdaleka jediné rozhodnutí ukazující, že na Nejvyšším soudě panuje velký rozpor ohledně práva na interrupce. Důkazem těsnosti rozhodování v poměru 5:4 a naprosté klíčivosti osazení Nejvyššího soudu může být například rozhodnutí Stenberg vs. Calhart¹⁰³.

Ve státě Nebraska byl přijat protipotratový zákon, jehož jedna část zakazovala „partial birth abortion“. Nejvyšší soud v poměru 5:4 prohlásil tuto část zákona za v rozporu ústavně chráněným právem na interrupci, jelikož představuje pro ty, co by chtěli interrupci podstoupit, „nepřiměřenou zátěž“¹⁰⁴ spolu s omezováním výjimek pro provedení interrupce z důvodu zdraví těhotné.

Ve druhém období George Bushe ml. se už ale kompozice Nejvyššího soudu změnila. Sandra O Connor, pátý hlas v těsných rozhodnutích (včetně výše zmíněného rozhodnutí Stenberg vs. Calhart) pro zachování Roe, odešla do důchodu, a prezident Bush místo ní jmenoval Johna Robertse, mladého konzervativce vyprofilovaného jako zastávce judicial restraint¹⁰⁵. Než byla jeho nominace dokončena, zemřel předseda Nejvyššího soudu William Rehnquist a prezident Bush jmenoval Robertse na místo předsedy¹⁰⁶. Místo Sandry O Connor se pokusil jmenovat svoji blízkou přítelkyni, Harriet Miers¹⁰⁷.

¹⁰⁰ SAVAGE, David, G. *Court's Liberal Bloc Stands Firm* [online]. latimes.com, 3. července 2005 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2005-jul-03-na-legal3-story.html>.

¹⁰¹ 100 SOMIN, Ilya. *The Grasping Hand: "Kelo v. City of New London" and the Limits of Eminent Domain* [online]. cato.org, 23. června 2015 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.cato.org/commentary/grasping-hand-kelo-v-city-new-london-limits-eminent-domain#>.

¹⁰² BISKUPIC, Joan. *New documents show how Sandra Day O'Connor helped George W. Bush win the 2000 election* [online]. cnn.com, 3. května 2023 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2023/05/02/politics/bush-gore-connor-supreme-court-2000/index.html>.

¹⁰³ Stenberg v. Carhart, 530 U.S. 914

¹⁰⁴ Tzv. undue burden, vyvozeno z rozhodnutí Planned Parenthood vs. Casey

¹⁰⁵ HOUCK, Aaron, M. *John G. Roberts* [online]. Jr., britannica.com, 8. února 2024 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Supreme-Court-of-the-United-States>.

¹⁰⁶ LOVEN, Jennifer. *Bush nominates Roberts for chief justice* [online]. seattletimes.com, 5. září 2005 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.seattletimes.com/nation-world/bush-nominates-roberts-for-chief-justice/>.

¹⁰⁷ MCMAHON, Kevin, J. Explaining the Selection and Rejection of Harriet Miers: George W. Bush, Political Symbolism, and the Highpoint of Conservatism. *American Review Of Politics*, 2008, vol. 29, pp. 253-270

Zatímco John Roberts byl srdečně přijat konzervativními spojenci prezidenta Bushe, jmenování Harriet Miersové způsobilo velikou nevoli¹⁰⁸. Konzervativci měli až v příliš živé paměti, kdy odhlasovali na Nejvyšší soud domnělé spojence v rámci boje proti Roe, aby pak byli mnohokrát zklamáni. Vyprofilování zprvu neznámého Davida Soutera jako pevné součásti liberálního bolku na Nejvyšším soudě byla patrně poslední kapka. Kampaně a slogany „No more Souters“ jasně ukazovaly, že se republikáni již nesmíří s tím, aby na Nejvyšší soud dosadili někoho, kdo je pak (tak jako většina republikány dosazených soudců na Nejvyšší soud) zklame¹⁰⁹. Prezident Eisenhower prohlásil, že největší chybou jeho prezidentování bylo dosazení Earla Warrena a Williama Brennana na Nejvyšší soud¹¹⁰. Tři ze čtyř Nixonem nominovaní soudci se podepsali pod Roe vs. Wade¹¹¹. Mezi lety 1968-2000 vládli jen 12 let demokratičtí prezidenti¹¹², kteří dosadili na Nejvyšší soud pouze dva soudce¹¹³, oproti tomu republikánští prezidenti jich dosadili 10¹¹⁴, a i když se od doby Warrenova soudu stával Nejvyšší soud stále konzervativnější¹¹⁵, Roe k nelibosti konzervativců stále platilo. Se jmenováním Harriet Miersové, která neměla mnoho zkušeností s ústavním právem a o jejíž konzervativních postojích nikdo moc nevěděl, se již republikáni nesmířili¹¹⁶. Prezident Bush musel nominaci stáhnout a po Sandře O Connor nastoupil na Nejvyšší soud Samuel Alito, o jehož silném konzervatismu nebylo sebemenších pochyb¹¹⁷.

Ideologická změna na Nejvyšším soudě se projevila hned další rok, kdy Nejvyšší soud v poměru 5:4 prohlásil federální zákon Partial Birth Abortion Ban Act¹¹⁸ (jehož kritizovaná ustanovení

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ GREENFIELD, Jeff. *The Justice Who Built the Trump Court* [online]. politico.com, 9. července 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.politico.com/magazine/story/2018/07/09/david-souter-the-supreme-court-justice-who-built-the-trump-court-218953/>.

¹¹⁰ Eisenhowerovi je především přisuzován tento citát: “I made two mistakes and both of them are sitting on the Supreme Court. (,Udělal jsem dvě chyby a obě sedí na Nejvyšším soudě-myšleno Earl Warren a William Brennan), viz. O'DONNELL, Michael. *Commander v. Chief* [online]. theatlantic.com, 15. dubna 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2018/04/commander-v-chief/554045/>.

¹¹¹ Jednalo se o předsedu Nejvyššího soudu Warrena Burgera, Lewise Powella, a autora Roe vs. Wade, Harryho Blackmuna

¹¹² Jimmy Carter (zvolen na jedno období ve volbách v roce 1976) a Bill Clinton (zvolen v roce 1992 a znovu zvolen v roce 1996)

¹¹³ Nominace Billa Clintona jsou popsány v kapitole Planned Parenthood vs. Casey

¹¹⁴ Richard Nixon dosadil od roku 1970 Warrena Burgera, Harryho Blackmuna, Lewise Powella a Williama Rehnquiste. Gerald Ford dosadil Johna Paula Stevense. Ronald Reagan dosadil Sandru O Connor, Antonina Scaliu a Anthonyho Kennedyho. George H. Bush dosadil Davida Soutera a Clarence Thomase.

¹¹⁵ Viz například analýza z roku 2012, která do roku 2005 poměrně jasně ukazuje vzestupný „konzervativní trend“ Nejvyššího soudu. Začátek Robertsova soudu tento trend pak ještě zrychlil, viz dále. GILSON, Dave. *Charts: The Supreme Court's Rightward Shift* [online]. motherjones.com, 26. června 2012 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.motherjones.com/politics/2012/06/supreme-court-roberts-obamacare-charts/>.

¹¹⁶ MCMAHON, Kevin, J. Explaining the Selection and Rejection of Harriet Miers: George W. Bush, Political Symbolism, and the Highpoint of Conservatism. *American Review Of Politics*, 2008, vol. 29, pp. 253-270

¹¹⁷ SOUT, David. *Alito Is Sworn In as Justice After 58-42 Vote to Confirm Him* [online]. nytimes.com, 31. ledna 2006 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2006/01/31/politics/politicsspecial1/alito-is-sworn-in-as-justice-after-5842-vote-to.html>.

¹¹⁸ STEVENSON, Richard, W. *Bush Signs Ban On a Procedure For Abortions* [online]. nytimes.com, 6. listopadu 2003 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2003/11/06/us/bush-signs-ban-on-a-procedure-for-abortion.html>

vypadala velmi podobně té ze státu Nebraska z rozhodnutí *Stenberg vs. Calhart*) v rozhodnutí *Gonzales vs. Calhart* s tím, že zákon „nepřiměřenou zátěž“ neobsahuje¹¹⁹.

Konzervativní křídlo na Nejvyšším soudě tedy posílilo. Nominace Barracka Obamy pak ideologickou změnu nepřinesly, liberální soudci David Souter a John Paul Stevens byli nahrazeni podobně liberálními soudkyněmi Soniou Sotomayorovou¹²⁰ a Elenou Kaganovou¹²¹.

Robertsův soud pokračoval v konzervativním trendu¹²², nicméně v celé řadě oblastí rozhodl velmi liberálně¹²³.

V únoru 2016 pak zasáhla konzervativce strašná zpráva. Jímí milovaný Antonin Scalia v 79 letech nečekaně zemřel¹²⁴. Prezident Obama tedy měl ještě jedinečnou příležitost jmenovat jeho nástupce a výrazně posunout Nejvyšší soud liberálním směrem. Dekády let stupňující se konzervativní posun Nejvyššího soudu by tím byl zastaven. Na místo Scalií byl jmenován liberální soudce Merrick Garland, který by za standardních okolností nepochybně na základě své kvalifikace prošel¹²⁵. Republikány ovládaný Senát to ale nehodlal dopustit. Blížily se prezidentské volby, a tak republikáni v čele s lídrem většiny Mitchem McConnelllem oznámili, že nového soudce jmenuje nově zvolený prezident¹²⁶. Částečně v tom hrála velkou roli politika (republikáni investovali do bojů o Nejvyšší soud mnoho prostředků a dekády času, aby se stal více konzervativním, nahrazením Scalií prezidentem Obamou by jejich snažení dostalo kritickou ránu), částečně v tom hrála roli prostá možnost republikánů nominace prezidenta Obamy zastavit (republikáni po ovládnutí Senátu v roce 2014 prakticky zastavili nové jmenování soudců, prostě tím, že o nich odmítli provést hlasování¹²⁷), nicméně nemalou měrou to jistě mělo původ v hořkosti pokažené nominace Roberta Borka,

¹¹⁹ *Gonzales v. Carhart*, 550 U.S. 124 (2007)

¹²⁰ PARROT-SHEFFER, Chelsey. *Sonia Sotomayor* [online]. britannica.com, 8. února 2024 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Sonia-Sotomayor>.

¹²¹ LEVY, Michael. *Elena Kagan* [online]. britannica.com, 8. února 2024 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Elena-Kagan>.

¹²² Například Robertsův soud v rozhodnutí *Heller vs. District of Columbia* z roku 2008 napsaném Antoninem Scaliou a přijatém v poměru 5:4 prohlásil, že druhý dodatek Ústavy chrání individuální právo mít a nosit zbraně (*District of Columbia v. Heller*, 554 U.S. 570 (2008)), John Roberts pak napsal v roce 2013 opět v poměru 5:4 přijatém hlavní stanovisko v případě *Shelby County vs. Holder*, jenž osekalo velkou částí Voting Rights Act z roku 1964 (*Shelby County v. Holder*, 570 U.S. 529 (2013))

¹²³ John Roberts se připojil k liberálním soudcům, aby širokým výkladem zdravotního pojištění jako daně zachránil zdravotní reformu prezidenta Barracka Obamy-Obamacare v rozhodnutí *National Federation of Independent Business v. Sebelius*, 567 U.S. 519 (2012), Anthony Kennedy se pak v roce 2015 připojil k liberálům a sepsal v rozhodnutí v případě *Obergefell v. Hodges*, 576 U.S. 644 (2015), kde Nejvyšší soud dovodil, že právo uzavřít sňatek mezi stejnopohlavními páry je ústavně chráněné 14. dodatkem.

¹²⁴ KAPLAN, Rebecca. *Supreme Court Justice Antonin Scalia found dead in Texas* [online]. cbsnews.com, 13. února 2016 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/supreme-court-justice-antonin-scalia-found-dead-in-texas/>.

¹²⁵ HOWE, Amy. *Decade in review: Justice Antonin Scalia's death and the Republican delay in filling the seat* [online]. scotusblog.com, 27. prosince 2019 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.scotusblog.com/2019/12/decade-in-review-justice-antonin-scalias-death-and-the-republican-delay-to-fill-the-seat/>.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ EVERETT, Burgess. *Conservatives: No more Obama nominees* [online]. politico.com, 12. ledna 2016 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2016/01/obama-nominations-blocked-senate-judges-217589>.

emotivnímu projednávání nominace Clarence Thomase nebo důrazná kritika části senátorů při jmenování Johna Robertse a Samuela Alita, nominace liberálních soudců oproti tomu probíhaly hladce, bez kontroverzí a mnoho republikánů tyto soudce v Senátu svým hlasem podpořilo¹²⁸.

Republikáni měli příležitost k pomstě a pomsta se jim vyvedla. Už během prezidentské kampaně republikánský kandidát Donald Trump oznámil list kandidátů, ze kterého jmenuje nástupce Antonina Scalií, a patrně tím získal podporu do té doby skeptických zbožných konzervativců¹²⁹. Po překvapivém vítězství ve volbách pak prezident Trump jmenoval textualistu Neila Gorsucha na Scaliovo místo a republikáni v Senátu ho bez okolků navzdory protestu demokratů schválili¹³⁰.

V roce 2018 odstoupil středový soudce Anthony Kennedy, jehož hlas zachránil Roe v případě *Planned Parenthood vs. Casey*. Prezident Trump na jeho místo jmenoval konzervativního a kvalifikovaného Bretta Kavanaugha¹³¹, jehož jmenování měl republikánský Senát bez potíží potvrdit. V průběhu nominace se ale objevila vážná obvinění ze sexuálního napadení, jehož se měl Brett Kavanaugh dopustit v osmdesátých letech¹³². V éře MeToo se jednalo o smrtící nařčení, proti kterému se Brett Kavanaugh jen těžko mohl bránit. Jeho údajná oběť, profesorka psychologie Christine Smithová měla velmi emotivní slyšení před Senátem, kde vypovídala, jak se ji prý opilý Kavanaugh pokusil na domácím večírku znásilnit¹³³. FBI nicméně během rychlého prošetření tato obvinění nedokázala potvrdit¹³⁴, načež byl Brett Kavanaugh nakonec po hodně kontroverzní nominaci velmi těsně schválen Senátem¹³⁵.

¹²⁸ Stephen Breyer byl potvrzen Senátem poměrem 87-9, Ginsburg dokonce 96-3, oproti tomu John Roberts byl potvrzen v poměru 78-22 a Samuel Alito byl poměrem 58-42, viz. výše

¹²⁹ RAFFERTY, Andrew. *Trump Releases List of Potential Supreme Court Nominees* [online]. nbcnews.com, 18. května 2016 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/politics/2016-election/trump-releases-list-potential-supreme-court-nominees-n576271>.

¹³⁰ GAMBINO, Lauren. *Senate confirms Neil Gorsuch to the supreme court after historic rules change* [online]. theguardian.com, 7. dubna 2017 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/law/2017/apr/07/senate-confirms-neil-gorsuch-supreme-court-trump>.

¹³¹ NUSSBAUM, Matthew. *Brett Kavanaugh: Who is he? Bio, facts, background and political views* [online]. politico.com, 9. července 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2018/07/09/brett-kavanaugh-who-is-he-bio-facts-background-and-political-views-703346>.

¹³² HOWE, Amy. *Decade in review: Justice Brett Kavanaugh's confirmation hearing* [online]. scotusblog.com, 31. prosince 2019 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.scotusblog.com/2019/12/decade-in-review-justice-brett-kavanaughs-confirmation-hearing/>.

¹³³ EDWARDS, Haley, S. *How Christine Blasey Ford's Testimony Changed America* [online]. time.com, 4. října 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://time.com/5415027/christine-blasey-ford-testimony/>.

¹³⁴ COLLINSON, Stephen. *A day of fury and mistrust as Kavanaugh drama hits final stretch* [online]. cnn.com, 5. října 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2018/10/04/politics/senate-receives-fbi-kavanaugh-file/index.html>.

¹³⁵ ABRAMSON, Alana. *Brett Kavanaugh Confirmed to Supreme Court After Fight That Divided America*, time.com, 7. října 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://time.com/5417538/bett-kavanaugh-confirmed-senate-supreme-court/>.

V sázce totiž byl jeden jediný hlas potřebný pro zachování/zrušení Roe¹³⁶ a ani jedna strana se ho nechtěla za žádnou cenu vzdát. V roce 2020 pak přišla pro liberály a zastánce Roe osudová rána, po které se již zdálo zrušení Roe jako nevyhnutelné.

Velmi nemocná a sedmaosmdesátiletá Ruth Bader Ginsburgová zemřela v září 2020 na rakovinu¹³⁷. Ač se již blížili prezidentské volby, prezident Trump a republikáni si nenechali ujít příležitost nahradit nejliberálnější soudkyni někým konzervativním¹³⁸. Přes hlasitý odpor demokratů a nařčení z do nebe volajícího pokrytectví¹³⁹ se prezidentu Trumpovi podařilo jmenovat třetího soudce na Nejvyšší soud. Ruth Bader Ginsburgovou nahradila bývalá asistentka Antonina Scali, konzervativní Amy Comey Barretová¹⁴⁰. Konzervativní křídlo Nejvyššího soudu posílilo na poměr 6:3. A když Nejvyšší soud oznámil, že hodlá přezkoumat případ zákona Mississippi omezující potraty¹⁴¹, ač byl nedávno podobný zákon v Louisianě prohlášen za neústavní¹⁴², bylo zřejmé, že si nově posílená konzervativní většina nenechá ujít příležitost Roe konečně zrušit.

¹³⁶ O klíčovosti otázky, jak se případně postaví obměněný Nejvyšší soud k rozhodnutí Roe vs Wade, při jmenování Brett Kavanaugha, snad nejlépe vypovídá vyjádření advokátky Christine Blasey Fordové, která se na feministické konferenci přiznala o politické motivaci obvinění a o tom, aby bylo případné zrušení Roe vs. Wade Nejvyšším soudem zdiskreditováno, viz. FEARNOW, Benjamin. *Video Shows Christine Blasey Ford's Attorney Saying Kavanaugh Testimony Was Politically Motivated* [online]. newsweek.com, 8. září 2019 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.newsweek.com/christine-blasey-ford-attorney-debra-katz-roe-v-wade-video-politically-motivated-testimony-1458217>.

¹³⁷ SHERMAN, Mark. *Supreme Court Justice Ruth Bader Ginsburg dies at 87* [online]. apnews.com, 19. září 2020 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://apnews.com/article/ruth-bader-ginsburg-voting-rights-politics-joe-biden-elections-bf6704fa6e900967a705054c801a5495>.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Republikáni čtyři roky nazpět zabránili prezidentu Obamovi dosadit na Nejvyšší soud soudce, ač se místo uvolnilo v posledních 11 měsících mandátu prezidenta, viz výše

¹⁴⁰ PILKINGTON, Ed, SMITH, David. *Amy Coney Barrett confirmed to supreme court in major victory for US conservatives* [online]. theguardian.com, 27. října 2020 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2020/oct/26/amy-coney-barrett-confirmed-supreme-court-justice-vote>.

¹⁴¹ DWYER, Devin. *Roe v. Wade on the line as Supreme Court takes up Mississippi abortion rights case* [online]. abcnews.go.com, 30. listopadu 2021 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://abcnews.go.com/Politics/roe-wade-line-supreme-court-takes-mississippi-abortion/story?id=81252849>.

¹⁴² Jednalo se o rozhodnutí z června roku 2020, konkrétně June Medical Services L.L.C. v. Russo, 591 U.S. ____ (2020), kde se John Roberts přidal k liberálnímu soudcům a Nejvyšší soud (tehdy ještě s Ruth Bader Ginsburgovou) v poměru 5:4 prohlásil protipotratový zákon státu Louisiana za neústavní, jelikož představoval pro ženy chtějící podstoupit interrupci tzv. undue burden („nepřiměřenou zátěž“)

6 Případ Dobbs v. Jackson Womens Health Organization

6.1 Argumentace Nejvyššího soudu

V roce 2018 přijal stát Mississippi zákon „Gestational Age Act“¹⁴³, který obsahoval ustanovení omezující provedení interrupce po 15 týdnech těhotenství. Byl tak přímo v rozporu s rozhodnutími Roe a Casey, takže když organizace Jackson Womens Health Organization jeho rozpor s Ústavou napadla, federální soudy ji daly za pravdu a zákon prohlásily za neústavní¹⁴⁴. Stát Mississippi ale podal ústy svého státního návladního v oblasti zdravotnictví, Thomase Dobbse, návrh k Nejvyššímu soudu, aby rozhodnutí nižších federálních soudů zrušil. Stát Mississippi přímo argumentoval, že se rozhodnutí rušící jeho zákon zakládají na chybných rozhodnutí Roe a Casey s tím, že by je měl Nejvyšší soud přehodnotit¹⁴⁵. A dne 24. června, 2022, přesně takový nálezn Nejvyšší soud vydal¹⁴⁶.

Nález sepsal konzervativní soudce Alito a s rozhodnutími Roe a Casey si nebral absolutně žádné servítky. Hlavní otázkou bylo následující: Obsahuje Ústava právo na interrupci? A dle většinového stanoviska Nejvyššího soudu v poměru 5-1-3 tomu tak rozhodně není¹⁴⁷.

Rozhodnutí Roe a Casey totiž Ústavou chráněné právo na interrupci nacházela hlavně jako součást práva na soukromí vyplývajícího ze 14. dodatku, Casey pak dovodilo právo na interrupci především z klauzule řádného soudního procesu („due process clause“)¹⁴⁸. Soudce Alito pak krátce vyvrátil jistá tvrzení, že by právo na interrupci mělo vyplývat z rovnostní klauzule („equal protection clause“)¹⁴⁹, neboť Nejvyšší soud již ve svých rozhodnutích vyvrátil možnost použití této klauzule pro účely řešení státní regulace interrupce¹⁵⁰.

Další významnou otázkou pak bylo, zda je právo na interrupci součástí tzv. ordered liberty (neboli tradičního práva nezbytného pro zachování společenského řádu)¹⁵¹. Aby tomu tak bylo, bylo by zapotřebí, aby bylo právo na interrupci právem hluboce zakořeněným v americké historii a tradici¹⁵². A to soudce Alito vyvrací.

¹⁴³ HASSAN, Adeel. *What to Know About the Mississippi Abortion Law Challenging Roe v. Wade* [online]. nytimes.com, 6. května 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/article/mississippi-abortion-law.html>.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022)

¹⁴⁷ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 8-79

¹⁴⁸ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Syllabus, str. 2

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Nejvyšší soud tak rozhodl v případech Geduldig v. Aiello, 417 U.S. 484 (1974) a Bray v. Alexandria Women's Health Clinic, 506 U.S. 263 (1993)

¹⁵¹ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Syllabus, str. 2

¹⁵² Ibid.

Jak již bylo řečeno, považování práva na interrupci jako Ústavou chráněného je záležitost poměrně moderní, poprvé přiznána právě až v Roe, a do té doby s ním prakticky žádné ústavně právní doktríny jako s takovým nepracovaly.

Odkazování práva na interrupci jako vyplývajícího ze 14. dodatku je pak v přímém rozporu s realitami tehdejšího přijímání zmíněného dodatku. Jednak je zde fakt, že v době přijímání dodatku platilo v naprosté většině států USA nějaký zákon zakazující provádění interrupcí¹⁵³, jednak byl smysl přijetí 14. dodatku ochrana černošského obyvatelstva, jak ostatně dovodil krátce po přijetí 14. dodatku Nejvyšší soud v rozhodnutí Slaughter-House Cases v roce 1873¹⁵⁴.

Dalo by se i říci, že se Alito přímo vysmívá původní argumentaci Harryho Blackmuna jako autora Roe a jeho hledání práva na interrupci v Perské říši a Antice, přičemž to bere jako ústavně naprosto irrelevantní¹⁵⁵.

Výrazy v rozhodnutí jako například označení Roe a Casey jako „hrubě nesprávná“ (egregiously wrong)¹⁵⁶ pak dle mého dávají najevo silné opovržení konzervativních soudců a jejich neotřesitelnou víru v potřebě tato rozhodnutí zvrátit. V rozhodnutí Dobbs nenajdeme ve většinovém stanovisku k těmto rozhodnutím nic pozitivního.

¹⁵³ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022) sylabus-str. 3

¹⁵⁴ BORK, Robert. *Amerika v pokušení*, The Free Press. A Division of Macmillan, Inc. (USA), přelož. JUDr. Zdeněk Masopust, VICTORIA PUBLISHING, a.s. 1993, 45 s.

¹⁵⁵ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 2

¹⁵⁶ Takový obrat se v rozhodnutí vyskytuje několikrát, např. na straně, viz. Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 6

6.2 Test historie a tradice

Aby bylo možno právu přisoudit ústavně právní ochranu, ačkoliv se v Ústavě přímo nezmiňuje, používá Nejvyšší soud test tradice a historie, aby přezkoumal míru běžnosti a používání takového práva. Je to pro Nejvyšší soud podmínka, aby ho jako Ústavou zaručené poznával¹⁵⁷. Především se zde ale sluší říci, že se jedná o záležitost vysoce kontroverzní, subjektivní a nelze se vyvarovat podlehnutí vlastním osobním politickým názorům. Aplikování testu historie a tradice totiž obsahuje mimo jiné i zkoumání obyčejové anglosaského práva („common law“) a pátrání po historických zmínkách může zabrousit klidně až do začátku 13. století¹⁵⁸. Liberální kritici rozhodnutí District of Columbia v. Heller a New York State Rifle & Pistol Association, Inc. v. Bruen ohledně práv na nošení zbraní pak rádi poukazují na to, že Nejvyšší soud prostě v historii najde to, co právě chce a ignoruje to, co naopak nechce¹⁵⁹. Liberální argument pro zachování práva na interrupci pak je zkoumání primárně období vzniku USA ke konci 18. století, kde se argumentuje, jak moc benevolentní tehdejší společnost k interrupcím byla¹⁶⁰. Z mého pohledu je ale takový pohled trochu mimo mísu, neboť Nejvyšší soud přeci dovodil právo na interrupci hlavně ze 14. dodatku, který byl přijat necelé století poté ve Viktoriánském období, kde byla interrupce považována za něco naprosto nepřijatelného a tehdejší zákony tomu také odpovídaly¹⁶¹.

I rozhodnutí Dobbs obsahuje svůj pohled do historie ve vztahu k trestnosti/legálnosti interrupcí. A samozřejmě v „common law“ nachází řadu zmínek o nepřijatelnosti interrupcí, datující se klidně do 17. století¹⁶². Zde bych ale chtěl udělat osobní poznámku: Nejvyšší soud z mého pohledu není dostatečně kvalifikovaný pro zkoumání historie (soudci mají ostatní vystudovaná práva, nikoli historii), a historie středověké Anglie je pak záležitost přinejmenším ošemetná, při nejhorším pak prakticky objektivně nemožná. Test historie a tradice by pak měl být dle mého aplikován omezeně, bez kontroverzí, a tak, aby bylo co nejméně možno uvažovat o osobním zaujetím každého soudce a jejich politickým názorům. Sotva je možné například přehlédnout fakt, že je Samuel Alito silně věřící katolík obhajující zvrácení Roe na katolických konferencích po Evropě¹⁶³.

¹⁵⁷ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 5

¹⁵⁸ Je tomu tak například v rozhodnutí Timbs v. Indiana z roku 2019 o příliš vysokých pokutách obsahující zkoumání problematiky až do období Magny Charty, viz Timbs v. Indiana, 586 U.S. 146 (2019)

¹⁵⁹ MILLHISER, Ian. *The Supreme Court's new gun ruling means virtually no gun regulation is safe* [online]. vox.com, 23. června 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.vox.com/2022/6/23/23180205/supreme-court-new-york-rifle-pistol-clarence-thomas-second-amendment-guns>.

¹⁶⁰ Viz výše, str. 17

¹⁶¹ Výčet zákonů je i v samotném rozhodnutí Dobbs, viz Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 79-94

¹⁶² Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 17

¹⁶³ MURPHY, Matt. *Samuel Alito: Top US judge mocks world leaders over abortion ruling* [online]. bbc.com, 29. července 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-62344354>.

6.3 Stare decisis

Alito taktéž upozorňuje na schování se názoru Nejvyššího soudu v rozhodnutí Casey za zásadou stare decisis. V rozhodnutí Casey totiž Nejvyšší soud rozhodl ve prospěch zachování Roe především na zásadě stare decisis, neboli zásady precedenční závaznosti rozhodování¹⁶⁴. Alito zde ale poukazuje na několik nedostatků, mezi nimiž je i například poznámka, že samotné rozhodnutí Casey částečně zásadu stare decisis porušilo tím, že zrušilo schéma trimestrů nastoleném Roe¹⁶⁵. V Casey rovněž autoři rozhodnutí tvrdí, že cílem rozhodnutí je uklidnit debatu o interrupcích jakýmsi kompromisem v rámci kterého se zachová Roe a otázka interrupcí tak bude vyřešena. Alito zde zastává stejný názor jako dissentující Scalia a tyto argumenty odhazuje do koše, neboť k žádnému vyřešení otázky nedošlo, právě naopak¹⁶⁶.

Samotné porušení zásady stare decisis je velmi zajímavé téma, ke kterému je vhodné se vyjádřit. V první řadě, stare decisis je nepsaná zásada, ne slovo Boží, což zde znamená, že se Nejvyšší soud ní může, ale i nemusí řídit. Nejtypičtějším příkladem porušením této zásady je pak bezpochyby rozhodnutí Brown vs. Board of Education, jenž prohlásilo rasovou segregaci za neústavní a zvrátilo půl století trvající precedent z rozhodnutí Plessy vs. Ferguson, který naopak možnost segregace uznal¹⁶⁷. Nejvyšší soud ale ruší své předchozí rozhodnutí i v mnoha dalších a dalších případech¹⁶⁸. Alito zde stare decisis dává svůj hold jako důležité právní zásadě s mnoha výhodami, poukazuje ale i na to, že Nejvyšší soud nepovažuje stare decisis za „neúprosný příkaz“¹⁶⁹ a spíše se řídí myšlenkou: „Věc má být vyřešena, ale především, věc má být vyřešena správně“.

Alito pak vyjmenovává situace, díky kterým může být Roe jako precedenční rozhodnutí zvráceno.

1. Rozhodnutí bylo od samého počátku chybné (Alito tvrdí dokonce hrubě chybné)¹⁷⁰
2. Rozhodnutí je nekvalitně odůvodněno („neopírá se ani o Ústavu, ani o historii a tradici“)¹⁷¹
3. Použitelnost precedenčního rozhodnutí (zde především kritizuje nauku o „undue burden“ z rozhodnutí Casey jako velmi obtížně aplikovatelné)¹⁷²

¹⁶⁴ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 8

¹⁶⁵ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022) Opinion of the court, str. 46

¹⁶⁶ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 46

¹⁶⁷ Brown v. Board of Education of Topeka, 347 U.S. 483 (1954)

¹⁶⁸ BORK, Robert. *Amerika v pokušení*, The Free Press. A Division of Macmillan, Inc. (USA), přelož. JUDr. Zdeněk Masopust, VICTORIA PUBLISHING, a.s. 1993, 167-171 s.

¹⁶⁹ Výraz „inexorable command“, z rozhodnutí Pearson v. Callahan, 555 U. S. 223, 233 (2009)

¹⁷⁰ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 43-45

¹⁷¹ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 45-56

¹⁷² Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 56-62

4. Efekt na další oblasti práva (žádná zásada vzešlá z Roe či Casey není tak klíčová, že by se bez ní nedalo obejít, naopak, Nejvyšší soud v rámci rozhodování o interrupcích celou řadu zásad kvůli těmto rozhodnutím ignoroval)¹⁷³
5. Spoléhání společnosti na práva z Roe či Casey vyplývající (to, že lidé spoléhají na Roe bylo jedním z klíčových bodů, proč bylo v Casey Roe zachováno, Alito ale obavy zlehčuje, neboť odkázání problematiky interrupcí na zákonodárnou úroveň umožní lidem a jejich zastupitelům se o tom vyjádřit, „ženy přeci stále mohou volit...“)¹⁷⁴

Ohledně samotné porušení zásady *stare decisis* se pak hojně argumentuje tím, že narušuje princip právní jistoty a snižuje legitimitu soudu tím, že Nejvyšší soud ztrácí v očích veřejnosti vážnost a důvěru, když nedbá přáním lidu zachovat rozhodnutí, na která jsou již lidé navyklí. Zde se ovšem hodí zopakovat část dissentu ke Casey z ruky Antonina Scali: „Soudní moc neodvozuje svou legitimitu tím, že sleduje názor veřejnosti, nýbrž tím, že rozhoduje, co je v souladu s ústavou“¹⁷⁵. A toto by mělo teoreticky platit, i kdyby se rozhodnutí Nejvyššího soudu nelíbilo vůbec nikomu.

¹⁷³ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 62-63

¹⁷⁴ Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 63-65

¹⁷⁵ RING, Kevin, A. *Scalia dissents*. Regnery Publishing, Inc, 2004, 113-135 s.

6.4 Dissent a vedlejší stanoviska

Nejvyšší soud samozřejmě nerozhodl jednomyslně. Umírněný předseda Nejvyššího soudu John Roberts, jehož názorový posun k názorovému středu v posledních letech umožnil upřít konzervativcům několik tolik doufaných vítězství¹⁷⁶, pak sepsal vedlejší stanovisko, kde vyjádřil sice souhlas s tím, aby byl zákon státu Mississippi ponechán v platnosti, rovněž ale nechtěl Roe zvrátit. Místo toho navrhoval zachovat zásadu *stare decisis* a popřípadě nechat otázku ústavnosti protipotratových zákonů na jiných rozhodnutí¹⁷⁷.

Oproti tomu nekonzervativnější soudce Clarence Thomas hodlal zajít ještě dál. Ačkoli samotné většinové stanovisko v *Dobbs* obsahuje ujištění, že se občané nemusí bát o další práva zaručená Nejvyšším soudem na základě jiných sporných rozhodnutí¹⁷⁸, Thomas naopak chtěl pravý opak. Přímo vyzval soud, aby zvrátil i další obdobná rozhodnutí založená na základě dle něj pochybné interpretaci Ústavy¹⁷⁹. Thomas rovněž podotkl nesmyslnost funkce klauzule řádného soudního procesu jako způsob zaručování v Ústavě nepsaných práv, neboť měla dle něj sloužit jen k procesním záležitostem¹⁸⁰.

Trojice liberálních rovněž soudců sepsala velmi ostrý a kritický dissent, ve kterém vyjádřili zásadní nesouhlas s názorem většiny. Především obhajovali potřebu zachování *Roe* a *Casey* jako rozhodnutí chránící nezbytná práva, rovněž pak varovali před tím, aby se Nejvyšší soud nepokusil odebrat ochranu dalších soudem zaručených práv, jak navrhoval soudce Thomas. Argumentace správnosti *Roe* a *Casey* se pak opírala především o ty samé argumenty, na jejichž základech tato rozhodnutí vznikla, spolu samozřejmě s potřebou zachování zásady *stare decisis*. Dosti výrazné bylo i poukazování na úpadek legitimacy soudu v očích veřejnosti, spolu s hrozbou drastických následků po případném zavedení drakonických protipotratových zákonů¹⁸¹.

Analýza názorů soudců pak není pro pravidelné pozorovatele aktivit Nejvyššího soudu nijak překvapivá. Liberální soudci uvažují jako liberální soudci, konzervativní jako konzervativní, umírnění jako umírnění. Samotné složení v poměru 5 spíše konzervativních až velmi konzervativních soudců Gorsucha, Kavanuagha, Barretové, Alita a Thomase, jednoho umírněného

¹⁷⁶ Například již v poznámce 141 zmíněný případ z roku 2020, kdy se John Roberts přidal k liberálním soudcům a Nejvyšší soud (tehdy ještě s Ruth Bader Ginsburgovou) v poměru 5:4 prohlásil protipotratový zákon státu Louisiana za neústavní, jelikož představoval pro ženy chtějící podstoupit interrupci tzv. *undue burden* („nepřiměřenou zátěž“), viz *June Medical Services L.L.C. v. Russo*, 591 U.S. ____ (2020)

¹⁷⁷ *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), ROBERTS, C. J., concurring in judgment

¹⁷⁸ *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), Opinion of the court, str. 71

¹⁷⁹ Konkrétně měl na mysli například rozhodnutí *Lawrence v. Texas* z roku 2003 rušící zákazy proti sodomii, *Obergefell vs Hodges* z roku 2015, kterým Nejvyšší soud povolil stejnopohlavní sňatky a *Griswold vs. Connecticut* z roku 1965 garantující právo na soukromí

¹⁸⁰ *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), THOMAS, J., concurring

¹⁸¹ *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022), BREYER, SOTOMAYOR, and KAGAN, JJ., dissenting

soudce Robertse a třech liberálních soudců Kaganové, Sotomayorové a Breyera pak přesně odpovídá poměrům, v jakých bylo rozhodnutí Dobbs přijato.

Úplným závěrem snad jen poznamenám rozličnost naší ústavní tradice, kdy v našich končinách je neslýchané, aby Ústavní soud ČR vydal nález označující svůj předchozí nález jako hrubě nesprávný.

Na druhou stranu je ale třeba podotknout, že tento proces v USA zabral 49 let, což je výrazně delší úsek než celá doba trvání naší ústavní tradice.

7 Jak to bude dál?

V této části na sebe беру nelehký úkol zkusit věštění z koule a předpovědět, jak by se problematika ústavou zaručeného práva na interrupci mohla dále vyvíjet. V diplomové práci pracuji s tezí, že se Nejvyšší soud USA vypořádává s kontroverzními tématy především na základě ideologického rozpoložení každého jednotlivého soudce s tím, že který názorový proud převládne, ten bude vytvářet ta rozhodnutí, se kterými bude druhý ideologický tábor vehementně nesouhlasit. Nabízí se pak otázka, zda nehrozí neustálé přeformulovávání názoru Nejvyššího soudu dle každé menší změny složení. Teoreticky by se tedy mohlo stát, že se každých několik let názor Nejvyššího soudu obsazený jinými soudci přehodnotí a ústavní doktrína se úplně převrátí. V této části bych pak chtěl sdělit důvody a argumenty, proč se domnívám, že se tak pravděpodobně nestane.

7.1 Zachování složení Nejvyššího soudu

Změna kurzu současného Nejvyššího soudu by vyžadovalo mnoho mimořádně nepravděpodobných událostí s tím, že ty nejpravděpodobnější by byly nečekané úmrtí dosavadních konzervativních soudců a zároveň nahrazení těchto soudců liberálnějšími. Úmrtí na Nejvyšším soudě se ale dějí čím dál méně častěji¹⁸². Žádnému soudci není v době psaní diplomové práce přes 80 let (nejblíže k tomu má Clarence Thomas, ročník 1948) a s výjimkou spekulovaných obtíží spojených s cukrovkou liberální soudkyně Soniy Sotomayorové¹⁸³, není mnoho zmínek, že by některý ze soudců trpěl závažnými zdravotními problémy. Zkušenost s úmrtím soudkyně Ginsburgové pak bude sloužit jako výstraha soudcům, že pokud budou chtít, aby byl jejich odkaz a právní smýšlení zachováno, budou odcházet do důchodu v době, kdy je bude moci pohodlně nahradit jejich názorový příznivec¹⁸⁴.

¹⁸² Dhruv Khullar KHULLAR, Dhruv, JENA, B, Jena. *How Modern Medicine Has Changed the Supreme Court* [online]. nytimes.com, 31. srpna 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/08/31/upshot/supreme-court-longevity-lifetime-appointments.html>.

¹⁸³ REDDEN, Molly. *New Records Show Supreme Court's Sonia Sotomayor Took Unusual Step Of Traveling With A Medic* [online]. huffpost.com, 23. února 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: https://www.huffpost.com/entry/sonia-sotomayor-medic-retirement_n_65d8ec05e4b0cc1f2f7bab77.

¹⁸⁴ Typickým příkladem může být odchod soudce Anthonyho Kennedy v roce 2018 po dohodě, že místo něho bude na Nejvyšší soud jmenován jeho bývalý stážista („law clerk“) Brett Kavanaugh, viz: CADELAGO, Christopher, COOK, Nancy, RESTUCCIA, Andrew. *How a private meeting with Kennedy helped Trump get to 'yes' on Kavanaugh* [online]. politico.com, 9. září 2018 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2018/07/09/brett-kavanaugh-trump-private-meeting-706137>.

7.2 Zachování politické síly stojící za Nejvyšším soudem

Ještě před pár lety se hojně spekovalo, která demografická změna, urbanizace, vyšší podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva spolu s tím spojenou celkovou liberalizací většiny obyvatelstva povede k situaci, kdy politickou většinou budou již navždy liberální demokraté, jejichž mladší, ateističtí, vzdělanější, rasově různorodí voliči zcela převáží nad stárnoucími, konzervativními, bělošskými voliči, čímž se stane pro Republikánskou stranu nemožné mít svého prezidenta a většinu v Kongresu¹⁸⁵. A tím pádem by demokraté především v Senátu mohli libovolně změnit počet soudců Nejvyššího soudu¹⁸⁶, popřípadě bez potíží schválit v budoucnu všechny budoucí a výrazně liberálnější soudce. Senát jako instituce ale poskytuje výrazně větší výhodu pro republikány, neboť vysoký počet řídce osídlených států umožňuje republikánům držet většinu v Senátu, aniž by museli zastupovat většinu obyvatelstva¹⁸⁷. Celá řada trendů v neprospěch konzervativců navíc přestává pomalu platit. V průzkumech veřejného mínění v roce 2024 se ukazuje, že mladší generace, hispánští a černošští voliči čím dál více podporují konzervativní republikány¹⁸⁸, tudíž předpoklady trvalého vítězství liberálů zdaleka nejsou tak naplněny, jak se možná ještě před pár lety myslelo. A dokud bude Senát USA nadále rozdělený a post prezidenta se bude nadále pravidelně střídat mezi republikány a demokraty, liberální odpůrci kurzu Nejvyššího soudu nebudou mít možnosti, jak změnu obsazení Nejvyššího soudu způsobit. Naopak je za mě pravděpodobnější, že to budou spíše demokraté, kdo budou mít potíže dosadit na Nejvyšší soud liberálnější soudce¹⁸⁹ kvůli politicky-volební výhodě Senátu pro republikány.

¹⁸⁵ CILLIZZA, Chris. *Republicans have a major demographic problem. And it's only going to get worse* [online]. washingtonpost.com, 22. srpna 2014 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2014/04/22/the-republican-demographic-problem-is-just-going-to-keep-getting-worse/>.

¹⁸⁶ Jak je od začátku prezidentského mandátu Joea Bidena hojně liberály navrhováno, viz. ROOSEVELT III, Kermit. *I Spent 7 Months Studying Supreme Court Reform. We Need to Pack the Court Now* [online]. times.com, 10. prosince 2021 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://time.com/6127193/supreme-court-reform-expansion/>.

¹⁸⁷ Například v prezidentských volbách v roce 2016 vyhrál Donald Trump 30 z 50 států Unie, které reprezentuje 60 senátorů (ačkoliv v celkovém počtu hlasů měl o necelé tři miliony hlasů méně než Hillary Clinton) a v roce 2020 získal Joe Biden o 10 milionů hlasů více než Donald Trump, ale získal jen 25 států Unie, viz. HALL, Madison, GAL, Shyanne. *How the 2020 election results compare to 2016, in 9 maps and charts* [online]. businessinsider.com, 18. listopadu [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/2016-2020-electoral-maps-exit-polls-compared-2020-11>. Ohledně zastoupení v Senátu viz. MCCARTHY, Tom, CHANG, Alvin. *'The Senate is broken': system empowers white conservatives, threatening US democracy* [online]. theguardian.com, 13. února 2021 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2021/mar/12/us-senate-system-white-conservative-minority>.

¹⁸⁸ LUSCOMBE, Richard. *Black and Hispanic voters deserting Democratic party in large numbers, poll says* [online]. theguardian.com, 7. února 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2024/feb/07/black-hispanic-voters-democrat-republican-biden>, SHEPARD, Steven. *The polls are suggesting a huge shift in the electorate. Are they right?* [online]. politico.com, 7. dubna 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.politico.com/news/2024/04/07/voter-age-biden-trump-2024-election-00150923>.

¹⁸⁹ jak jsme viděli třeba na příkladu zablokované nominace Merricka Garlanda v roce 2016, viz výše strana 29

7.3 Otázka významu problematiky do budoucnosti

Toto bude zřejmě nejkontroverznější predikce, nicméně se dle mého názoru dá předpokládat na základě mnohých skutečností. Především se jedná o fakt, že samotné garantování práva na interrupci jakožto Ústavou chráněné není zdaleka jediný možný způsob, jak právo na interrupci ochránit. Velká část politicky liberálnějších států měla před datem 24. června 2022 zákony chránící práva žen na interrupci a změna rozhodnutí Nejvyššího soudu se jich tedy nijak nedotkla, jiné liberálnější státy zase hned po rozhodnutí Dobbs takové zákony přijaly¹⁹⁰. V jiných státech se na čas sice vrátily zpět „na papír“ zákony, které rozhodnutí Roe zneplatnilo¹⁹¹, po hlasovacích iniciativách občanů ale proběhla celá řada referend, ve kterých se voliči vyjádřili, že chtějí mít nadále právo na interrupci chráněno místní Ústavou¹⁹². Další a další hlasovací iniciativy mohou pokračovat a zajistí, že ve většině států USA bude možno interrupci za nějakých ne drasticky omezujících podmínek podstoupit. Míst, kde naopak budou zákazy interrupcí ještě přísnější než v Evropě, bude výrazně méně¹⁹³, a i zde budou působit mnohé neziskové a lidskoprávní organizace, které případně pomohou lidem toužícím po interrupci s podstoupením¹⁹⁴, nadále je možno odcestovat pro podstoupení interrupce do státu, kde je tak legální¹⁹⁵, plus i leckteří primárně korporátní zaměstnavatelé poskytují zaměstnankyním prostředky na cesty pro podstoupení interrupce jako zaměstnanecké benefity¹⁹⁶. K tomu připomenutí fakt, že celkový počet provedených interrupcí v USA vytrvale už desetiletí klesá a kupříkladu v roce 2020 byl počet interrupcí na tisíc žen více než poloviční oproti roku 1980¹⁹⁷. Volební téma interrupce bude i nadále silné a bude mobilizovat liberální i konzervativní voliče, ale možnost států poměrně flexibilně reagovat na názory svých občanů ve vztahu k interrupcím na státní úrovni ve svém důsledku dosti oslabí snahy skrze

¹⁹⁰ JACKSON, Jon. *Blue States Mobilize to Counter Roe v. Wade Overturning* [online]. newswweek.com, 24. června 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.newsweek.com/blue-states-mobilize-counter-roe-v-wade-overturning-1719118>.

¹⁹¹ Příkladem může být například protipotravní zákon ve státu Michigan z roku 1931, o kterém se vedly rozpory, zdali má být vymáhán, viz. BORTER, Gabriella. *Abortion rights wins in Michigan, Kentucky give fuel for future ballot measures* [online]. reuters.com, 9. listopadu 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/us/michigan-headlines-night-state-abortion-rights-victories-2022-11-09/>.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ CHOI, Annette, COLE, Devan. *See where abortions are banned and legal — and where it's still in limbo* [online]. cnn.com, 2. května 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/us/abortion-access-restrictions-bans-us-dg/index.html>.

¹⁹⁴ Například organizace jako Planned Parenthood (<https://www.plannedparenthood.org/>) nebo National Network of Abortion Funds (<https://abortionfunds.org/>)

¹⁹⁵ EL-BAWAB, Nadine. *1 in 5 patients travel to other states for abortion care, according to new data* [online]. abcnews.com, 7. prosince 2023 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://abcnews.go.com/Health/1-5-patients-travel-states-abortion-care-new/story?id=105429693>.

¹⁹⁶ MILLER, Stephen. *Companies Are Announcing Abortion-Travel Benefits Following Dobbs Decision* [online]. shrm.org, 27. června 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.shrm.org/topics-tools/news/benefits-compensation/companies-announcing-abortion-travel-benefits-following-dobbs-decision>.

¹⁹⁷ DIAMANT, Jeff, MOHAMED, Besheer, LEPPERT, Rebecca. *What the data says about abortion in the U.S.* [online]. pewresearch.org, 25. března 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/03/25/what-the-data-says-about-abortion-in-the-us/>.

federální soudní moc vytvářet politiku práv k interrupcím. Sociálně-kulturně-ekonomicko-politická realita USA tak podle mého názoru povede k tomu, že nebudou příliš silné tlaky na to, aby se právní přístup k ústavně garantovanému právu na interrupce změnil.

Pokud tedy nenastanou v rychlém sledu vysoce nepravděpodobné události, které by výrazně změnilly obsazení soudu a zároveň je prakticky vyloučena možnost politické reprezentace takovou změnu způsobit „silou“, lze se teoreticky upírat k možnosti, že by soudci obrátili své názory o 180 stupňů. Soudci Nejvyšší soudu ale nejsou názorově tak flexibilní jako politici a domnívám se, že ani tato možnost není o mnoho pravděpodobnější než ti ostatní¹⁹⁸. Současný názor Nejvyššího soudu na ústavně garantované právo na interrupce tu tedy bude dle mého názoru dalších mnoho a mnoho let.

¹⁹⁸ DANG, Wei, Lien. *Do Supreme Court Justices Ever Change Their Mind On A Case Between The Initial Vote And A Decision's Publication?* [online]. forbes.com, 2. května 2012 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/quora/2012/04/02/do-supreme-court-justices-ever-change-their-mind-on-a-case-between-the-initial-vote-and-a-decisions-publication/>.

8 Závěr

Jak jsem se pokusil v diplomové práci nastínit, problematika ústavně zaručeného práva na interrupce je velmi polarizující, nejen ve společnosti, ale i v samotném Nejvyšším soudu. Otázka přístupu každého jednotlivého soudce pak dává složení této mocné instituce do ještě většího popředí zájmu politiky. Tento fakt pak zcela jistě sebou nese více zpolitizovaná rozhodnutí, i když se samotní soudci Nejvyššího soudu snaží, aby se to tak nejevilo. Způsob výkladu Ústavy pak jde ruku v ruce s ideovým zakotvením soudce, načež je pro politické síly o to jednodušší skrze dosazování „těch svých“ soudců měnit a ovlivňovat skrze ústavní doktríny společenské klima, aniž by k tomu byl zapotřebí otevřený politický boj. Z výzkumu v diplomové práci pak ale vyplývá i podstatná okolnost, že ne vždy je politická snaha skrze soudce ovlivnit zamýšleným směrem Nejvyšší soud korunována úspěchem. Naopak je spíše třeba si přiznat, že cesta dalekosáhlé změny směřování Nejvyššího soudu trvá desítky let a je lemovaná řadou hořkých zklamání a nečekaných porážek. Lekce minulých nezdarů všech stran konfliktu o podobu ústavní doktríny Nejvyššího soudu ve vztahu k interrupcím samozřejmě povede k lepším a efektivnějším způsobům, jak změny dosáhnout, budou ale zároveň nabízet současným vítězům poučení, čeho se vyvarovat, aby se tak nestalo.

Ze zkoumání problematiky pak asi nejvíce zaráží, jak pozoruhodně málo právní práce je podkladem pro rozhodování. Všechny strany se rády ohánějí dodržováním práva, nelze si ale nevšimnout, jak silně se při řešení takového případu hrnou do popředí témata spadající spíše do oborů historie, filozofie, etiky a samozřejmě i politiky. Praktická nemožnost nalezení skutečně kompromisního rozhodnutí, se kterým by byly všechny strany spokojeny, je pak smutným přirozeným důsledkem práce Nejvyššího soudu, který se patrně nikdy nepodaří napravit.

Případ Dobbs je pak jen dalším z mnoha a mnoha sporů, jehož okolnosti přijetí budou na tom případě zdaleka to nejzajímavější. A ač je z mého pohledu argumentace většinového stanoviska vcelku přesvědčivá a logická, případ Dobbs není ani tak případem právním ohledně sporu o přijetí či nepřijetí zákona, jako spíše případem rozuzlení velmi silně ve společnosti rezonujícího tématu, ke kterému má každý velmi silný, osobní postoj. Test historie a tradice, stejně jako zásada stare decisi, jsou šikovné právní nástroje umožňující Nejvyššímu soudu lépe své rozhodování odůvodnit, jejich mnohdy subjektivně zaujatý výklad z nich ale v takovém případě nečiní nic moc jiného než jen nástroj, jak se právně schovat za svým postojem. Široká možnost subjektivního výkladu těchto nástrojů pak umožňuje jejich použití všemi stranami s cílem dosáhnout žádoucího výsledku.

Případné podrobnější zkoumání testu historie a tradice s cílem nalézt lepší právní vysvětlení sporu by pak mohlo být tématem navazující práce.

9 Seznam použitých zdrojů

9.1 Monografie

BORK, Robert. *Amerika v pokušení*, The Free Press. A Division of Macmillan, Inc. (USA), přelož. JUDr. Zdeněk Masopust, VICTORIA PUBLISHING, a.s. 1993.

BRISBIN, Richard, A. *Justice Antonin Scalia and the Conservative Revival*, The Johns Hopkins University Press, 1997.

FISHEROVÁ, S., in: Hippokratés, *Vybrané spisy* I, vyd. H. Bartoš. – S. Fischerová, Praha: OIKOYMENH, 2012.

HAMILTON, Alexander; MADISON, James a JAY, John. *The federalist papers. Mentor book*. New York: New American Library, 1961.

KUST, Jan. *Nejvyšší soud USA. Právo-edice pro právo a management*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2013.

RING, Kevin, A. *Scalia dissents*. Regnery Publishing, Inc, 2004.

SCALIA, Antonin, GARNER, Bryan A. *Making your case: the art of persuading judges*. St. Paul, Minn.: Thomson-West, 2008.

SCALIA, Antonin; WOOD, Gordon S.; TRIBE, Laurence H.; GLENDON, Mary Ann a DWORKIN, Ronald, GUTMANN, Amy (ed.). *A matter of interpretation: federal courts and the law*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1998.

WASBY, Stephen, L. *He Shall Not Pass This Way Again: The Legacy of Justice William O. Douglas*. University of Pittsburgh Press, 1990.

WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. [1. vyd. v ČR]. Přeložil Zdeněk MASOPUST. Praha: Victoria Publishing, 1995.

9.2 Internetové zdroje

ABRAMSON, Alana. *Brett Kavanaugh Confirmed to Supreme Court After Fight That Divided America* [online]. time.com, 7. října 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://time.com/5417538/bett-kavanaugh-confirmed-senate-supreme-court/>.

BISKUPIC, Joan. *New documents show how Sandra Day O'Connor helped George W. Bush win the 2000 election* [online]. cnn.com, 3. května 2023 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2023/05/02/politics/bush-gore-oconnor-supreme-court-2000/index.html>.

BOMBOY, Scott. *How Justice Kennedy replaced Powell (and Bork) at the Court* [online]. constitutioncenter.org, 27. června 2018 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://constitutioncenter.org/blog/how-justice-kennedy-replaced-powell-and-bork-at-the-court>

z

BORTER, Gabriella. *Abortion rights wins in Michigan, Kentucky give fuel for future ballot measures* [online]. reuters.com, 9. listopadu 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/us/michigan-headlines-night-state-abortion-rights-victories-2022-11-09/>.

BURLING, James. *What is the difference between originalism vs. textualism vs. Living constitutionalism?* [online]. pacifclegal.org, 27. dubna 2022 [cit. 27. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://pacifclegal.org/originalism-vs-textualism-vs-living-constitutionalism/>.

CADELAGO, Christopher, COOK, Nancy, RESTUCCIA, Andrew. *How a private meeting with Kennedy helped Trump get to 'yes' on Kavanaugh* [online]. politico.com, 9. září 2018 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2018/07/09/brett-kavanaugh-trump-private-meeting-706137>.

CILLIZZA, Chris. *Republicans have a major demographic problem. And it's only going to get worse* [online]. washingtonpost.com, 22. srpna 2014 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2014/04/22/the-republican-demographic-problem-is-just-going-to-keep-getting-worse/>.

COLLINSON, Stephen. *A day of fury and mistrust as Kavanaugh drama hits final stretch* [online]. cnn.com, 5. října 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2018/10/04/politics/senate-receives-fbi-kavanaugh-file/index.html>.

ČTK. *Zeman o jmenování nového předsedy Ústavního soudu teprve rozhodne, čeká na analýzu* [online]. irozhlas.cz, 18. prosince 2022 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-ustavni-soud-analyza-jmenovani-predsedy-soudce-rychetsky_2212181221_pik.

DANG, Wei, Lien. *Do Supreme Court Justices Ever Change Their Mind On A Case Between The Initial Vote And A Decision's Publication?* [online]. forbes.com, 2. května 2012 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/quora/2012/04/02/do-supreme-court-justices-ever-change-their-mind-on-a-case-between-the-initial-vote-and-a-decisions-publication/>.

DEPARLE, Jason. *Souter Gives Little Comfort to Wary Conservatives* [online]. nytimes.com, 17. září 1990 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1990/09/17/us/souter-gives-little-comfort-to-wary-conservatives.html>.

DIAMANT, Jeff, MOHAMED, Besheer. LEPPERT, Rebecca. *What the data says about abortion in the U.S.* [online]. pewresearch.org, 25. března 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/03/25/what-the-data-says-about-abortion-in-the-us/>.

DRTINA, Martin. VYDROVÁ, Martina. *Prezident Klaus vyhlásil částečnou amnestii. Osvobodí nejméně šest a půl tisíce vězňů* [online]. irozhlas.cz, 1. ledna 2013 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/prezident-klaus-vyhlasil-castecnou-amnestii-osvobodi-nejmene-sest-a-pul-tisice-veznu_201301011926_mvdydrova.

DWYER, Devin. *Roe v. Wade on the line as Supreme Court takes up Mississippi abortion rights case* [online]. abcnews.go.com, 30. listopadu 2021 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://abcnews.go.com/Politics/roe-wade-line-supreme-court-takes-mississippi-abortion/story?id=81252849>.

EDWARDS, Haley, S. *How Christine Blasey Ford's Testimony Changed America* [online]. time.com, 4. října 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://time.com/5415027/christine-blasey-ford-testimony/>.

EL-BAWAB, Nadine. *1 in 5 patients travel to other states for abortion care, according to new data* [online]. abcnews.com, 7. prosince 2023 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://abcnews.go.com/Health/1-5-patients-travel-states-abortion-care-new/story?id=105429693>.

EVERETT, Burgess. *Conservatives: No more Obama nominees* [online]. politico.com, 12. ledna 2016 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2016/01/obama-nominations-blocked-senate-judges-217589>.

FASSULIOTIS, Will. *The Borking of America: On the Failed Confirmation of Judge Robert Bork* [online]. lawweekly.org, 18. dubna 2019 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.lawweekly.org/col/2019/4/18/the-borking-of-america-on-the-failed-confirmation-of-judge-robert-bork>.

FEARNOW, Benjamin. *Video Shows Christine Blasey Ford's Attorney Saying Kavanaugh Testimony Was Politically Motivated* [online]. newsweek.com, 8. září 2019 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.newsweek.com/christine-blasey-ford-attorney-debra-katz-roe-v-wade-video-politically-motivated-testimony-1458217>.

FLANAGAN, Caitlin. *Losing the Rare in 'Safe, Legal, and Rare'* [online]. atlantic.com, 6. prosince 2019 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/12/the-brilliance-of-safe-legal-and-rare/603151/>.

GAMBINO, Lauren. *Senate confirms Neil Gorsuch to the supreme court after historic rules change* [online]. theguardian.com, 7. dubna 2017 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/law/2017/apr/07/senate-confirms-neil-gorsuch-supreme-court-trump> .

GERSTENZANG, James, TUMULTY, Karen. *Ginsburg Withdraws, Citing Furor Over Use of Marijuana: Court Nominee Urges Youths to Learn From His Mistake* [online]. latimes.com, 8. listopadu 1987 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1987-11-08-mn-21549-story.html> .

GILSON, Dave. *Charts: The Supreme Court's Rightward Shift* [online]. motherjones.com, 26. června 2012 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.motherjones.com/politics/2012/06/supreme-court-roberts-obamacare-charts/> .

GOLDSTEIN, Amy. SCHMIDT, Susan. *Clinton Last-Day Clemency Benefits 176* [online]. washingtonpost.com, 21. ledna 2001 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2001/01/21/clintons-last-day-clemency-benefits-176/d7e3ed9b-853f-4cdd-a5d4-4f9037f832c3/> .

GREENFIELD, Jeff. *The Justice Who Built the Trump Court* [online]. politico.com, 9. července 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.politico.com/magazine/story/2018/07/09/david-souter-the-supreme-court-justice-who-built-the-trump-court-218953/> .

GREENHOUSE, Linda. *Dr. Milan Vuitch, 78, Fighter for Abortion Rights* [online]. nytimes.com, 11. dubna 1993 [cit. 5. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1993/04/11/obituaries/dr-milan-vuitch-78-fighter-for-abortion-rights.html> .

GREENHOUSE, Linda. *Senate, 96-3, Easily Affirms Judge Ginsburg as a Justice* [online]. nytimes.com, 4. srpna 1993 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1993/08/04/us/senate-96-3-easily-affirms-judge-ginsburg-as-a-justice.html> .

HALL, Madison, GAL, Shyanne. *How the 2020 election results compare to 2016, in 9 maps and charts* [online]. businessinsider.com, 18. listopadu [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/2016-2020-electoral-maps-exit-polls-compared-2020-11> .

HASSAN, Adeel. *What to Know About the Mississippi Abortion Law Challenging Roe v. Wade* [online]. nytimes.com, 6. května 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/article/mississippi-abortion-law.html> .

HESSE, Monica. *Jane Roe, 'from Roe v. Wade, made a stunning deathbed confession. Now what?* [online]. washingtonpost.com, 20. května 2020 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/jane-roe-from-roe-v-wade-made-a-stunning-deathbed-confession-now-what/2020/05/20/fad9d296-9a09-11ea-89fd-28fb313d1886_story.html.

HOUCK, Aaron, M. *John G. Roberts, Jr.* [online]. britannica.com, 8. února 2024 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Supreme-Court-of-the-United-States>.

HOWE, Amy. *Decade in review: Justice Antonin Scalia's death and the Republican delay in filling the seat* [online]. scotusblog.com, 27. prosince 2019 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.scotusblog.com/2019/12/decade-in-review-justice-antonin-scalias-death-and-the-republican-delay-to-fill-the-seat/>.

HOWE, Amy. *Decade in review: Justice Brett Kavanaugh's confirmation hearing* [online]. scotusblog.com, 31. prosince 2019 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.scotusblog.com/2019/12/decade-in-review-justice-brett-kavanaughs-confirmation-hearing/>.

HOWE, Amy. *Stephen Breyer, pragmatic liberal, will retire at end of term* [online]. scotusblog.com, 26. ledna 2022 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.scotusblog.com/2022/01/stephen-breyer-pragmatic-liberal-will-retire-at-end-of-term/>.

HWANG, Kristen. *How California created the nation's easiest abortion access — and why it's going further* [online]. calmatters.org, 21. dubna 2022 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://calmatters.org/explainers/abortion-in-california-laws/>.

CHEMERINSKY, Erwin. *Even the Founders Didn't Believe in Originalism* [online]. theatlantic.com, 6. září 2022 [cit. 27. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2022/09/supreme-court-originalism-constitution-framers-judicial-review/671334/>.

CHOI, Annette, COLE, Devan. *See where abortions are banned and legal — and where it's still in limbo* [online]. cnn.com, 2. května 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/us/abortion-access-restrictions-bans-us-dg/index.html>.

JACKSON, Jon. *Blue States Mobilize to Counter Roe v. Wade Overturning* [online]. newsweek.com, 24. června 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.newsweek.com/blue-states-mobilize-counter-roe-v-wade-overturning-1719118>.

JENKINSON, Clay S. *Thomas Jefferson and the Supreme Court* [online]. jeffersonhour.com/blog/, 17. února 2016 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://jeffersonhour.com/blog/jeffersonandthesupremecourt>.

KAPLAN, Rebecca. *Supreme Court Justice Antonin Scalia found dead in Texas* [online]. cbsnews.com, 13. února 2016 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/supreme-court-justice-antonin-scalia-found-dead-in-texas/>.

KAUFMAN, Whitley R.P. *The Supreme Court's originalists have taken over—here's how they interpret the Constitution* [online]. theconversation.com, 25. září 2023 [cit. 27. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://theconversation.com/the-supreme-courts-originalists-have-taken-over-heres-how-they-interpret-the-constitution-212241>.

KEANE, James, T. *What did 'America' have to say about Roe v. Wade in 1973?* [online]. americamagazine.org, 20. ledna 2023 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.americamagazine.org/politics-society/2023/01/20/roe-vs-wade-1973-america-magazine-244577>.

KHULLAR, Dhruv, JENA, B, Jena. *How Modern Medicine Has Changed the Supreme Court* [online]. nytimes.com, 31. srpna 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/08/31/upshot/supreme-court-longevity-lifetime-appointments.html>.

LEVY, Michael, *Elena Kagan* [online]. britannica.com, 8. února 2024 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Elena-Kagan>.

LIPTAK, Adam. *What did Roe v. Wade say?* [online]. nytimes, 1. prosince 2021 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2021/12/01/us/politics/roe-wade-supreme-court.html>.

LOVEN, Jennifer. *Bush nominates Roberts for chief justice* [online]. seattletimes.com, 5. září 2005 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.seattletimes.com/nation-world/bush-nominates-roberts-for-chief-justice/>.

LUSCOMBE, Richard. *Black and Hispanic voters deserting Democratic party in large numbers, poll says* [online]. theguardian.com, 7. února 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2024/feb/07/black-hispanic-voters-democrat-republican-biden>.

MCCARTHY, Tom, CHANG, Alvin. *'The Senate is broken': system empowers white conservatives, threatening US democracy* [online]. theguardian.com, 13. února 2021 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2021/mar/12/us-senate-system-white-conservative-minority>.

MILLER, Stephen. *Companies Are Announcing Abortion-Travel Benefits Following Dobbs Decision* [online]. shrm.org, 27. června 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.shrm.org/topics-tools/news/benefits-compensation/companies-announcing-abortion-travel-benefits-following-dobbs-decision>.

MILLHISER, Ian. *The Supreme Court's new gun ruling means virtually no gun regulation is safe* [online]. vox.com, 23. června 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.vox.com/2022/6/23/23180205/supreme-court-new-york-rifle-pistol-clarence-thomas-second-amendment-guns>.

MURPHY, Matt. *Samuel Alito: Top US judge mocks world leaders over abortion ruling* [online]. bbc.com, 29. července 2022 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-62344354>.

NUSSBAUM, Matthew. *Brett Kavanaugh: Who is he? Bio, facts, background and political views* [online]. politico.com, 9. července 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2018/07/09/brett-kavanaugh-who-is-he-bio-facts-background-and-political-views-703346>.

O'DONNELL, Michael. *Commander v. Chief* [online]. theatlantic.com, 15. dubna 2018 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2018/04/commander-v-chief/554045/>.

O'NEILL, Aaron. *Black and slave population of the United States from 1790 to 1880* [online]. statista.com, 21. června 2022 [cit. 29. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1010169/black-and-slave-population-us-1790-1880/>.

PARROT-SHEFFER, Chelsey. *Sonia Sotomayor* [online]. britannica.com, 8. února 2024 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Sonia-Sotomayor>.

PILKINGTON, Ed, SMITH, David. *Amy Coney Barrett confirmed to supreme court in major victory for US conservatives* [online]. theguardian.com, 27. října 2020 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2020/oct/26/amy-coney-barrett-confirmed-supreme-court-justice-vote>.

RAFFERTY, Andrew. *Trump Releases List of Potential Supreme Court Nominees* [online]. nbcnews.com, 18. května 2016 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/politics/2016-election/trump-releases-list-potential-supreme-court-nominees-n576271>.

REDDEN, Molly. *New Records Show Supreme Court's Sonia Sotomayor Took Unusual Step Of Traveling With A Medic* [online]. huffpost.com, 23. února 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: https://www.huffpost.com/entry/sonia-sotomayor-medic-retirement_n_65d8ec05e4b0cc1f2f7bab77.

ROBIN, Corey. *Clarence Thomas's Radical Vision Of Race* [online]. newyorker.com, 10. září 2019 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/culture/essay/clarence-thomass-radical-vision-of-race>.

ROOSEVELT III, Kermit. *I Spent 7 Months Studying Supreme Court Reform. We Need to Pack the Court Now* [online]. times.com, 10. prosince 2021 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://time.com/6127193/supreme-court-reform-expansion/>.

ROSEN, Jeffrey. *The Forgotten Formalist* [online]. thenewrepublic.com, 5. prosince 1994 [cit. 29. listopadu 2023]. Dostupné z <https://newrepublic.com/article/73775/the-forgotten-formalist>.

SAVAGE, David, G. *Court's Liberal Bloc Stands Firm* [online]. latimes.com, 3. července 2005 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2005-jul-03-na-legal3-story.html>.

SHEPARD, Steven. *The polls are suggesting a huge shift in the electorate. Are they right?* [online]. politico.com, 7. dubna 2024 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: <https://www.politico.com/news/2024/04/07/voter-age-biden-trump-2024-election-00150923>.

SHERMAN, Mark. *Supreme Court Justice Ruth Bader Ginsburg dies at 87* [online]. apnews.com, 19. září 2020 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://apnews.com/article/ruth-bader-ginsburg-voting-rights-politics-joe-biden-elections-bf6704fa6e900967a705054c801a5495>.

SMENTKOWSKI, Brian, P. *The Great Dissenter, Thoroughgood Marshall* [online]. britannica.com, 20. ledna 2024 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Thurgood-Marshall>.

SOMIN, Ilya. *The Grasping Hand: "Kelo v. City of New London" and the Limits of Eminent Domain* [online]. cato.org, 23. června 2015 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.cato.org/commentary/grasping-hand-ke-lo-v-city-new-london-limits-eminent-domain#>.

SOUT. David. *Alito Is Sworn In as Justice After 58-42 Vote to Confirm Him* [online]. nytimes.com, 31. ledna 2006, [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2006/01/31/politics/politicsspecial1/alito-is-sworn-in-as-justice-after-5842-vote-to.html>.

STEVENSON, Richard, W. *Bush Signs Ban On a Procedure For Abortions* [online]. nytimes.com, 6. listopadu 2003, [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2003/11/06/us/bush-signs-ban-on-a-procedure-for-abortions.html>.

SUNSTEIN, Cass. *Giving life to the Constitution*, [online]. inquirer.com, 26. ledna 2015 [cit. 29. listopadu 2023]. Dostupné z: https://www.inquirer.com/philly/opinion/20150126_Giving_life_to_the_Constitution.html.

ŠAMANOVÁ, Dáša. *Senátoři si kvůli Fremrovi sypou popel na hlavu* [online]. novinky.cz, 15. srpna 2022 [cit. 27. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-senatori-si-kvuli-fremrovi-sypou-popel-na-hlavu-40440662>.

TAYLOR, Amy, M. *The Border States* [online]. nps.gov, 14. srpna 2017 [cit. 29. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.nps.gov/articles/the-border-states.htm>.

THOMAS, Evan. *How the Supreme Court Justice Sandra Day O'Connor Helped Preserve Abortion Rights* [online]. newyorker.com, 27. března 2019 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/how-the-supreme-court-justice-sandra-day-oconnor-helped-preserve-abortion-rights>.

TOUBA, Mariam. *Paine's Anti-Slavery Legacy* [online]. thomaspaine.org, říjen 2012 [cit. 29. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.thomaspaine.org/pages/resources/touba-paine-antislavery.html>.

WEAVER Jr., Warren. *Blackmun Approved, 94-0; Nixon Hails Vote by Senate* [online]. nytimes.com, 13. března 1970 [cit. 5. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1970/05/13/archives/blackmun-approved-940-nixon-hails-vote-by-senate-supreme-court.html>.

WITCHEL, Alex. *AT HOME WITH: Norma McCorvey; Of Roe, Dreams And Choices* [online]. nytimes.com, 28. července 1994 [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1994/07/28/garden/at-home-with-norma-mccorvey-of-roe-dreams-and-choices.html?pagewanted=all>.

9.3 Rozhodnutí

Atchison, T. & S.F. R. Co. v. Matthews, 174 U.S. 96 (1899)

Bray v. Alexandria Women's Health Clinic, 506 U.S. 263 (1993)

District of Columbia v. Heller, 554 U.S. 570 (2008)

Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022)

Geduldig v. Aiello, 417 U.S. 484 (1974)

Gonzales v. Carhart, 550 U.S. 124 (2007)

Griswold v. Connecticut¹, 381 U.S. 479 (1965)

Hammer v. Dagenhart 247 U.S. 251 (1918)

June Medical Services L.L.C. v. Russo, 591 U.S. ____ (2020)

Lochner v. New York, 198 U.S. 45 (1905)

National Federation of Independent Business v. Sebelius, 567 U.S. 519 (2012)

Obergefell v. Hodges, 576 U.S. 644 (2015)

Planned Parenthood v. Casey, 505 U.S. 833 (1992)

Plyler v. Doe, 457 U.S. 202 (1982)

Roe v. Wade, 410 U.S. 113 (1973)

Shelby County v. Holder, 570 U.S. 529 (2013)

Stenberg v. Carhart, 530 U.S. 914

Timbs v. Indiana, 586 U.S. 146 (2019)
United States v. Vuitch, 402 U.S. 62 (1971)
West Coast Hotel Co. v. Parrish, 300 U.S. 379 (1937)

9.4 Odkazy na instituce

<https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/14th-amendment.htm> .
<https://www.archives.gov/milestone-documents/missouri-compromise> .
<https://www.plannedparenthood.org/> .
<https://abortionfunds.org/> .

9.5 Komentáře

FLEMING, James E.; HARRIS, William F. a MURPHY, Walter F. *American constitutional interpretation*. Mineola: Foundation Press, 1986, 737-738 s.
TRIBE, Laurence H. *American constitutional law*. 2nd ed. Mineola: Foundation Press, 1988. 26 s.

9.6 Články v periodicích

ŽENÍŠEK, Jaroslav. ČTRNÁCTÝ DODATEK ÚSTAVY USA A JEHO VÝKLAD Z POHLEDU HLAVNÍCH INTERPRETAČNÍCH METOD. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica* [online]. 2021, Vol 67 No 1, pp. 7-23, [cit. 22. ledna 2024]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/cascislo/8903/Iurid_67_1.pdf

FLOWERS, Prudence. 'A Prolife Disaster': The Reagan Administration and the Nomination of Sandra Day O'Connor *Journal of Contemporary History*, 2018, Vol. 53, No. 2, pp. 391-414

MCMAHON, Kevin, J. Explaining the Selection and Rejection of Harriet Miers: George W. Bush, Political Symbolism, and the Highpoint of Conservatism. *American Review Of Politics*, 2008, vol. 29, pp. 253-270

9.7 Zákony

The Judiciary Act of 1789, section 13
Pennsylvania Abortion Control Act of 1982

Shrnutí

Diplomová práce pojednává o vývoji problematiky výkladu práva na interrupci Nejvyšším soudem USA kulminujícím v rozhodnutí Dobbs vs. Jackson Womens Health Organization. První kapitola se zabývá obecnou problematikou výkladu práva Nejvyšším soudem. Druhá kapitola se zabývá 14. dodatkem Ústavy USA ve vztahu k právu na interrupce. Třetí kapitola se zabývá klíčovým rozhodnutím Roe vs. Wade, kterým bylo právo na interrupci uznáno. Čtvrtá kapitola se zabývá postupnou změnou obsazení Nejvyššího soudu. Pátá kapitola se zabývá rozhodnutím Planned Parenthood vs. Casey, kterým bylo právo na interrupci Nejvyšším soudem potvrzeno. Šestá kapitola se zabývá samotným případem Dobbs vs. Jackson Womens Health Organization se zhodnocením argumentace. Poslední kapitola pojednává o predikci dalšího vývoje problematiky v následujících letech.

Abstract

The thesis deals with the development of the interpretation of the right to abortion by the US Supreme Court, culminating in the decision Dobbs vs. Jackson Womens Health Organization. The first chapter deals with the general issue of interpretation of law by the Supreme Court. The second chapter deals with the 14th amendment of the US Constitution in relation to the right to abortion. The third chapter deals with the landmark decision of Roe v. Wade, which recognized the right to abortion. The fourth chapter deals with the gradual change in the composition of the Supreme Court. The fifth chapter deals with the decision of Planned Parenthood vs. Casey, which right to abortion upheld the right to abortion. The sixth chapter deals with the case of Dobbs vs. Jackson Womens Health Organization and its argument evaluation. The last chapter discusses the prediction of the further development of the issue in the following years.

Seznam klíčových slov

Nejvyšší soud, USA, interrupce, soudce, Roe, Casey, nominace, potvrzení, 14. dodatek, test, historie, tradice, stare decisis, konzervativní, liberální, právo, prezident, potvrdit, zrušit, Dobbs, klauzule řádného soudního procesu, rovnostní klauzule, rozhodnutí, dissent

Keywords

Supreme Court, United States of America, justice, Roe, Casey, nomination, confirmation, The fourteenth Amendment, test, history, tradition, stare decisis, conservative, liberal, law, president, uphold, overturn, Dobbs, Due process clause, Equal protection clause, decision, dissent